

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI PROGRAMI**

**ANADOLU SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİ
AHŞAP OYMACILIĞINDA HAT**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İFFET SÜMEYYE DEMİRBAŞ

İSTANBUL 2024

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI PROGRAMI

ANADOLU SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİ
AHŞAP OYMACILIĞINDA HAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İFFET SÜMEYYE DEMİRBAŞ
(210301032)

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Hüsrev Subaşı

DÜZELTİLMİŞ TEZ

İSTANBUL 2024

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

12/10/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Geleneksel Türk Sanatları Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi 210301032 numaralı İffet Sümeyye DEMİRBAŞ'ın hazırladığı "Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Ahşap Oymacılığında Hat" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 12/10/2024 günü saat 10:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çoğunluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının .....
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Prof. Dr. M. Hüseyin SUBAŞI	KABUL
2. Dr. Öğr. Üyesi: Ömer Kasım KAHYA	Kabul
3. Doç. Dr. Nihal ARACI	Kabul
4.	.....
5.	.....
6. (İkinci Danışman)*	.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

İffet Sümeyye Demirbaş

DÜZELTME METNİ

- Mimarî yapıların inşâ tarihi ve mimarî özelliği hususunda metinler eklendi.
- Ahşap eserlerin envanter bilgileri eser incelemesi dahilinde ilave edildi.
- Ahşap eserlerdeki hatların okunuşu ve anlamları teze eklendi.
- Bibliyografya genişletildi.
- Tezin genelinde imla kurallarına uygun düzeltmeler yapıldı.

**ANADOLU SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİ AHŞAP
OYMACILIĞINDA HAT
İffet Sümeyye Demirbaş**

ÖZET

Bu tezde “Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi Ahşap Oymacılığında Hat” başlığı altında söz konusu dönemlerde ahşap üzerine oyma ve benzeri tekniklerle ortaya konan hat eserleri farklı özellikleri itibarıyla incelenerek tasnif ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bu eserler coğrafi olarak Anadolu'da yer alıp, dönem olarak 12.yy. sonundan 14.yy.ın ilk yarısına kadar olan üç asırlık sürece aittir.

Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Afyonkarahisar Ulu Camii, Sivrihisar Ulu Camii, Mahmud Bey Camii, Konya Alâeddin Camii, Ankara Arslanhane Camii gibi dönemini temsil eden önemli mimarî yapılar ile Afyonkarahisar Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi, Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi, Sahib Ata Vakıf Müzesi gibi yerel müzelerde yer alan eserler incelenmiştir.

Eserlerde hat çeşidi olarak ağırlıkta Selçuklu celî sülüsü olup, kûfi, mak'îli kompozisyonlar da görülmektedir. Kitabelerde âyet, hadis, dua ve benzeri metinler tercih edilmiş, çoğu Arapça olmak üzere Türkçe ve Farsça dillerine de yer verilmiştir.

Minber, kapı, pencere kanadı, sanduka, rahle, kürsî gibi ahşap unsurlarda düz veya yuvarlak satırlı derin oyma, çift kat izlenimi veren oymalar, dantel gibi delikli ajur şeklinde oyma teknikleri kullanılmıştır.

Selçuklu celî sülüsünde de harflerin en, boy, derinlik, yuvarlak ve keskin düz çizgiler gibi ana unsur oranlarında 1/3 ölçüsü öne çıkmaktadır. Çanaklı harflerin

yuvarlak olması, dik harflerin kalın başlayıp ince bitmesi ve alt uçlarının sola doğru kıvrılması Selçuklu celî sülüsünün belirgin özelliklerindedir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Selçuklu, Celî Sülüs, Ahşap, Hat, Oymacılık

**CALLİGRAPHY İN WOOD CARVİNG OF ANATOLİAN
SELJUK AND PRİNCİPALİTİES PERİOD**
İffet Sümeyye Demirbaş

ABSTRACT

In this thesis, under the title of “Calligraphy in Wood Carving in the Anatolian Seljuk and Principalities Period”, the calligraphy works produced on wood with carving and similar techniques in the mentioned periods were examined, classified and evaluated in terms of their different features.

These works are geographically located in Anatolia and belong to a period of three centuries from the end of the 12th century to the first half of the 14th century.

Important architectural structures representing the period such as Beyşehir Eşrefoğlu Mosque, Afyonkarahisar Ulu Mosque, Sivrihisar Ulu Mosque, Mahmud Bey Mosque, Konya Alaeddin Mosque, Ankara Arslanhane Mosque and works in local museums such as Afyonkarahisar Museum, Ankara Ethnography Museum, İnce Minare Stone and Wood Works Museum, Kastamonu Liva Paşa Mansion Ethnography Museum, Sahib Ata Foundation Museum were examined.

The predominant calligraphy type in the works is Seljuk celi thuluth, while kufi and maq’ili compositions are also seen. In the inscriptions, verses, hadiths, prayers and similar texts were preferred, and most of them were in Arabic, but Turkish and Persian were also included.

Deep carvings with flat or round surfaces, carvings giving the impression of double layers, and openwork carving techniques resembling lace were used on wooden elements such as the pulpit, door, window sash, coffin, lectern, and pulpit.

In the Seljuk celi sülüs, the 1/3 measure stands out in the main element ratios such as the width, length, depth, round and sharp straight lines of the letters. The roundness of the bowled letters, the thick start of the upright letters and the thin end,

and the curving of the lower ends to the left are the distinctive features of the Seljuk celî sülüs.

Keywords: Anatolian Seljuk, Jali Thuluth, Wooden, Calligraphy, Carving

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın amacı ahşap oymacılığında hat sanatı örneklerini deşifre etmek, mimarîde kullanım alanlarına göre değerlendirmeler yapmak, yapı malzemesi olarak kullanılan ahşap alanlarda hat eserlerinin doğru restorasyon ve korunmasına yönelik tespit ve tetkiklerde bulunmak, uygulanabilirliği ölçüsünde günümüz mimarîsinde de yer verilmesinin önemine değinmektir.

Tezin hazırlanmasında bazı eserlerin yerinde tetkik edilememesi gibi güçlüklerle karşılaşmış, eser kayıpları veya henüz envanter kaydı olmayıp müze depolarında bekleyen eserler olduğu bilgisi ise ilgili kurumlar tarafından beyan edilmiştir.

Resim alt yazılarında kaynak bildirilmemiş olup katalog bilgisinde teşhir edildiği bulunduğu yer bildirilmiş. Ankara Etnografya Müzesi, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi ve Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesinden incelenen eserler teşhir edilemediği için ilgili müzelerin arşivlerinden talep edilerek fotoğraflarına yer verilmiştir. Bu eserlerin dışında çalışmada yer verilen diğer eserlerin fotoğrafları tarafıma aittir.

Tez çalışması sürecinde desteğini ve bilgilerini esirgemeyen Saygıdeğer Danışman Hocam Prof. Dr. M. Hüsrev SUBAŞI'ya teşekkür ederim. Tezin konusunda yer alan ahşap hakkında, ustalık bilgi ve tecrübelerini aktaran Ahşap Oyma Ustam Sayın Suat YAZICI'ya, nahhatlık hakkında tecrübe ve görüşlerini paylaşmış olan Merhum Nahhat Mehmet Hamzaoğlu'na, eserleri yerinde tetkik etmem için olanak sağlayan ve ilgili envanter kayıtlarını paylaşan Konya İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi Müdürlüğü'ne, Sahib Ata Vakıf Müzesi Müdürlüğü'ne, Ankara Etnografya Müzesi Müdürlüğü'ne ve Kastamonu Livapaşa Konağı Etnografya Müzesi Müdürlüğü'ne teşekkür ederim.

Aralık, 2024

İffet Sümeyye Demirbaş

İÇİNDEKİLER

ETİK BİLDİRİM	4
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. ANADOLU SELÇUKLU DÖNEMİNDE HAT SANATI	3
1.1. ANADOLU SELÇUKLULARINDA YAZININ GELİŞİMİ VE DEKORATİF ELEMAN OLARAK KULLANILMASI.....	3
1.2. ANADOLU SELÇUKLU MİMARİSİNDE HAT	4
1.3. SELÇUKLU CELÎ SÜLÜSÜNÜN ÖZELLİKLERİ	4
1.4. DÖNEMİN AHŞAP SANATINDA HAT	5
İKİNCİ BÖLÜM	6
2. AHŞAP OYMACILIĞINDA DİNÎ MİMÂRÎ UNSURLARI	6
2.1. MİHRAP	6
2.2. MİNBER	7
2.3. KÜRSÎ.....	7
2.4. KAPI VE PENCERE ALINLIKLARI	8
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	9
3. ANADOLU SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİ AHŞAP OYMACILIĞINDA HAT	9
3.1. AHŞAP HAT ESERLERİNİN BULUNDUĞU DİNİ YAPILAR.....	9
3.1.1. İsfahan Cuma Camii (M. 1121)	9
3.1.2. Ankara Sultan Alâeddin Camii (M. 1197).....	10
3.1.3. Konya Alâeddin Camii (M. 1219).....	10
3.1.4. Sivrihisar Ulu Camii (M. 1231).....	10
3.1.5. Konya Sahib Ata Camii (M. 1258)	11
3.1.6. Afyonkarahisar Ulu Camii (M. 1277)	11
3.1.7. Afyonkarahisar Salar Kasabası Eski Camii (13. yy.)	11
3.1.8. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii (M. 1289)	12
3.1.9. Konya Beyşehir Eşrefoğlu Camii (M. 1297)	12
3.1.10. Konya Beyhekim Mescidi (13. yy.)	13
3.1.11. Konya Ermenek Ulu Camii (M. 1303)	13
3.1.12. Konya Ermenek Sipas Camii (14. yy.)	13
3.1.13. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi (M. 1320)	14
3.1.14. Kastamonu İbn-i Neccar Camii (M. 1353)	14

3.1.15. Kastamonu Kasaba Köyü Mahmud Bey Camii (M. 1366)	14
3.1.16. Aksaray Ulu Camii	15
3.1.17. Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii (14. yy.).....	15
3.2. HAT ESERLERİ (KATALOG)	16
3.3. ESERLERİN HAT SANATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	83
SONUÇ	87
KAYNAKÇA	89
EKLER.....	92

RESİM LİSTESİ

Resim 1. İsfahan Cuma Camii 1. Kapısı / sağ ve sol kanat kitabeleri	16
Resim 2. İsfahan Cuma Camii 2. Kapısı / sağ ve sol kanat kitabeleri	18
Resim 3. Ankara Sultan Alâeddin Camii Minberi.....	19
Resim 3.a. Ankara Sultan Alâeddin Camii Minberi yazı detayı.....	20
Resim 4. I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Tahtı	21
Resim 4.a. I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Tahtı sol yanı yazı detayı.....	22
Resim 5. Konya Alâeddin Camii minberi ön cephe ve yandan görünümü.....	23
Resim 5.a. Konya Alâeddin Camii minber kapısı üst yazısı	24
Resim 5.b. Konya Alâeddin Camii minberi merdiven korkuluğu bordürü yazı detayı	25
Resim 5.c. Konya Alâeddin Camii minberi kapı pervazı ve merdiven sol korkuluğu yazı detayı	26
Resim 6. Sivrihisar Ulu Camii kapı kanatları.....	27
Resim 7. Sivrihisar Ulu Camii minberi	28
Resim 7.a. Sivrihisar Ulu Camii kapısı sağ ve sol kanatları yazısı	29
Resim 7.b. Sivrihisar Ulu Camii minber kapısı sağ ve sol pervazı yazı detayı	30
Resim 7.c. Sivrihisar Ulu Camii minber kapısı üst pervazı yazı detayı	31
Resim 7.d. Sivrihisar Ulu Camii minberi külahının ön cephe bordür yazısı	31
Resim 7.e. Sivrihisar Ulu Camii minberi külahının sol yan cephe bordür yazısı.....	32
Resim 7.f. Sivrihisar Ulu Camii minberi köşkünün sağ ve sol yan korkuluk bordürü yazı detayı	32
Resim 8. Konya Sahib Ata Camii Kapı Kanatları	33
Resim 8.a. Konya Sahib Ata Camii kapısı sağ kanat kitabesi	34
Resim 8.b. Konya Sahib Ata Camii kapısı sol kanat kitabesi	34
Resim 8.c. Konya Sahib Ata Camii'nin günümüzde mevcut olan replika kapısı	35
Resim 8.d. Konya Sahib Ata Camii'nin günümüzde mevcut olan replika kapısı sağ kanat kitabesi ...	35
Resim 8.e. Konya Sahib Ata Camii'nin günümüzde mevcut olan replika kapısı sol kanat kitabesi	36
Resim 9. Afyonkarahisar Ulu Camii Minberi	36
Resim 9.a. Afyonkarahisar Ulu Camii minberi kapı kanatları kitabesi	37
Resim 10. Afyonkarahisar Salar Köyü Eski Camii Kapısı.....	38
Resim 10.a. Afyonkarahisar Salar Köyü Eski Camii kapı kitabesi	39
Resim 11. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii Minberi ön cephe ve yandan görünümü	40
Resim 11.a. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minber kapısı üst kitabesi	41
Resim 11.b. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minber merdiveni sol korkuluğu	42
Resim 11.c. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minberi sol gergilik yazısı	42
Resim 11.d. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minberi sağ gergilik yazısı	43
Resim 12. Ahi Şerefeddin'in sandukasının taç kısmı yazısı	44
Resim 12.a. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları	45
Resim 12.b. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları.....	46
Resim 12.c. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları	47
Resim 12.d. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları.....	48
Resim 12.e. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları	48
Resim 12.f. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları	49
Resim 13. Eşrefoğlu Camii minberi ön cephe ve sağ yandan görünümü	50
Resim 13.a. Eşrefoğlu Camii minberi kapı üstü aynalık yazısı.....	51
Resim 13.b. Eşrefoğlu Camii minberi kapı kemeri sağ ve sol köşe yazı detayı.....	51
Resim 13.c. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı.....	52
Resim 13.d. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı.....	52

Resim 13.e. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı.....	53
Resim 13.f. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı.....	53
Resim 13.g. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı.....	53
Resim 13.ğ. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı.....	53
Resim 13.h. Eşrefoğlu Camii minberi kapısı üst pervazı yazı detayı.....	55
Resim 13.ı. Eşrefoğlu Camii minber köşkü sol korkuluğu yazısı.....	55
Resim 13.i. Eşrefoğlu Camii minber köşkü sağ korkuluğu yazısı.....	55
Resim 13.j. Eşrefoğlu Camii cemaat mahfiline geçiş kapısı kemer yazısı.....	55
Resim 14. Eşrefoğlu Camii pencere kanatları.....	56
Resim 14.a. Eşrefoğlu Camii penceresi sağ kanat yazı detayı.....	57
Resim 14.b. Eşrefoğlu Camii penceresi sol kanat yazı detayı.....	57
Resim 15. Eşrefoğlu Camii kapı kitâbesi / Env. No:73.....	58
Resim 15.a. Eşrefoğlu Camii kapı kitâbesi / Env. No:74.....	58
Resim 16. Beyşehir Eşrefoğlu Camii Pencere kanatları.....	60
Resim 16.a. Beyşehir Eşrefoğlu Camii Pencere kanatları kitabesi.....	61
Resim 17. Konya Beyhekim Mescidi kapı kanatları.....	62
Resim 17.a. Konya Beyhekim Mescidi kapısı sağ ve sol kanat kitabeleri.....	64
Resim 18. Konya Ermenek Ulu Camii kapı kanadı.....	64
Resim 18.a. Konya Ermenek Ulu Camii kapısı sağ ve sol kanat kitâbeleri.....	65
Resim 19. Ermenek Sipas Camii pencere kanatları.....	66
Resim 19.a. Ermenek Sipas Camii penceresi sağ kanat kitâbesi.....	67
Resim 20. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi kapı kanatları.....	68
Resim 20.a. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi kapısı sağ kanat kitabesi.....	69
Resim 20.b. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi kapısı sol kanat kitabesi.....	70
Resim 21. Kastamonu İbn-i Neccar Camii kapısı.....	70
Resim 21.a. Kastamonu İbn-i Neccar Camii kapısı sağ kanat kitabesi.....	72
Resim 21.b. Kastamonu İbn-i Neccar Camii kapısı sol kanat kitâbesi.....	72
Resim 22. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii kapı kanatları.....	73
Resim 22.a. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii kapısı sağ ve sol kanat kitâbesi.....	75
Resim 22.b. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii günümüzdeki replika kapısı.....	75
Resim 22.c. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii kapısı sağ ve sol kanat kitâbesi.....	76
Resim 23. Aksaray Ulu Camii Minber kapısı.....	77
Resim 23.a. Aksaray Ulu Camii Minber kapısı yazı detayı.....	79
Resim 24. Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii kapısı.....	80
Resim 24.a. Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii kapısı kitâbesi.....	82
Resim 25. Sivrihisar Ulu Camii minber kapısı sol pervazı yazı detayı.....	83
Resim 26. Eşrefoğlu Camii minber kapısı sol pervazı yazı detayı.....	83
Resim 27. Ahi Şerefeddin sandukası taç kısmı yazı detayı.....	84
Resim 28. Sivrihisar Ulu Camii kapı kitabesi.....	85
Resim 29. Afyon karahisar Salar Kasabası Eski Camii kapı kitabesi.....	85
Resim 30. Isfahan Cuma Camii kapısı kitabesi.....	85

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
c.	Cilt
d.	Doğum
F.	Fotoğraf
FSMVÜ	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Mad.	Madde, maddesi
s.	Sayfa
sy.	Sayı
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TİEM	Türk ve İslam Eserleri Müzesi
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü
yy	Yüzyıl

GİRİŞ

Bu çalışmada, Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi'ne ait dini mimarî yapılarda ve mahalli müzelerde yer alan, günümüze kadar gelmeyi başarabilmiş ahşap oymacılığında hat sanatının nadide eserleri ile bu eserlerde metin olarak ne tür ibarelerin (ayet, hadis, kelâm-ı kibar, şiir) seçilmiş olduğu kadar bu metinlerin hangi tür ağaçlar üzerine işlendiği, ağaç cinslerinde nasıl bir ahşap terbiye disiplini söz konusu olduğu, hangi nevî hatların tercih edildiği ve asırlar içerisinde Türkçe, Arapça ve Farsça'dan hangi dillerin seçildiği gibi konular tezin ana çatısını oluşturmuştur.

Öncelikle Oktay Aslanapa'nın "Anadolu'da İlk Türk Mimarîsi", "Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı", Celal Esad Arseven'in "Türk Sanatı Tarihi" ve "Sanat Ansiklopedisi", Gönül Öney'in "Anadolu Selçuklu Mimarî Süslemesi ve El Sanatları" ile "Ankara Arslanhane Camii", Haşim Karpuz'un "Türk Kültür Varlıkları Envanteri 42/ Konya", İbrahim Hakkı'nın "Abideleri Ve Kitabeleri ile Konya Tarihi" ile "Ankara Camileri", İstanbul Üniversitesi'nce yayınlanan "Sanat Tarihi Yıllıkları" ile "Vakıflar Dergisi", Sabih Erken'in "Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler I", Suut Kemal Yetkin'in "İslâm Ülkelerinde Sanat" ile "İslâm Mimarîsi" ilgili bölümlerinden başlayarak kaynakça tespiti için tez konusu etrafında ön okuma ve taramaları takiben hangi coğrafyada ne tür eserlerin mevcut bulunduğu bilgisine ulaşarak, akabinde çalışma planı dahilinde ortaya çıkan listede yer alan eserler yerinde bizzat etüt edilip görüntülenmek üzere seyahatlere yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan kaynaklardan konu ile ilgili metinlere tezde yer verilmiştir. Eserlerin kitabesi hakkında literatür dahilinde eksik kaldığı düşünülen bilgiler bu çalışmada kitabelerin okunabilirliği ölçüsünde detaylandırılmıştır.

Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Afyonkarahisar Ulu Camii, Sivrihisar Ulu Camii, Mahmud Bey Camii, Konya Alâeddin Camii, Ankara Arslanhane Camii gibi dönemini temsil eden önemli mimarî yapılarda ve yerel müzelerde saha çalışması yapılarak ağaca işlenmiş hat eserleri ulaşılabilirliği ölçüsünde yerinde görüntülenmiş ve tedkîk edilmiştir.

Bu eserlerde yer alan hat örneklerinin çeşitlilik, üslup ve estetik gibi farklı açılardan incelenme ve değerlendirilmeleri sonucu çalışmanın aşamaları oluşturulmuştur.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Anadolu Selçuklu döneminde hat sanatına genel bir bakış ile mimarîde dönem sülüsünün özellikleri ve ahşap sanatında hat konularına değinilmiştir.

İkinci bölümde ahşap malzemenin de kullanıldığı dinî mimarî unsurlar hakkında genel bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde ilk olarak eserlerin yer aldığı mimarî yapıların tarihçesine değinilmiştir. Akabinde mimarî eserlerde ve müzelerde yer alan ahşaba uygulanmış hatlara, yer aldıkları dinî mimarînin inşâ tarihine göre kronolojik sıra esas alınarak katalog düzeninde yer verilmiştir. Müzelerdeki envanter kayıtlarına ilgili kurumlarla irtibat kurularak ulaşılmış ve literatür taraması kapsamında eser bilgisi hakkında derlemeler yapılarak tasnif (ve gerektiğinde tashih) edilerek bu bölüme dahil edilmiştir.

Üçüncü bölümde “Eserlerin Hat Sanatı Açısından Değerlendirilmesi” başlığı altında bazı eserler dönem ve üslup açısından yer yer mukayese yoluyla değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ANADOLU SELÇUKLU DÖNEMİNDE HAT SANATI

Anadolu Selçukluları sanat anlayışının temellerini öncesindeki dönemlerden Karahanlılar ve geniş bir coğrafyaya yayılan Büyük Selçukluların sanat üslubundan etkilenerek, egemen oldukları coğrafyadaki kültür ve medeniyetlerin sanatıyla birleştirip kendi üsluplarını oluşturmuş ve Selçuklu celî sülüsünü zirveye taşımışlardır.

1.1. ANADOLU SELÇUKLULARINDA YAZININ GELİŞİMİ VE DEKORATİF ELEMAN OLARAK KULLANILMASI

12. yy. ve 13.yy. da Anadolu Selçukluları, döneminin anıtsal mimarîlerinde “Selçuklu Celî Sülüsü” adı verilen yazıyı geliştirerek dini mimarî yapıların minber, mihrap, kapı ve pencere alınlık panoları, rahle, kürsü, sanduka gibi tüm mimarî unsurlarda kullanmışlardır. Bu yazının öncesindeki ve sonrasındaki dönemlerden ayrıldığı belirgin özellikleri görülmektedir.

“Hat ve Tezhip Sanatı” adlı eserde merhum Ali Alparıslan, “Anadolu Selçuklu Dönemi celî yazısı, aynen İran’daki şekliyle devam etmiştir” demişse de bu tamamen doğru ve yeterli bir görüş değildir. Çünkü Büyük Selçuklu ile Anadolu Selçuklu celî yazıları arasında en azından istif ve harf anatomisi bakımından büyük farklılıklar vardır. 13. yüzyılda inşâ edilen Divriği Ulu Camii’nin özellikle portallerindeki yazılar Anadolu Selçuklu medeniyetinin yazı sanatındaki estetik anlayışını görmek için yeterlidir.”¹

¹ Suut Kemal Yetkin, **İslam Sanatı Tarihi**, Ankara 1954, s. 31.

1.2. ANADOLU SELÇUKLU MİMARİSİNDE HAT

“Anadolu Selçuklu Devleti’nin yıkılışına kadar, farklı bölgelerde inşa edilen eserlerde ma’kılî, tezyînî kûfî, muhakkak ve celi sülüs yazı türleri kullanılmıştır. Yapıların taç kapılarını, mihraplarını, kubbe kasnaklarını, pencere alınlıklarını ve minberleri süsleyen bu yazı karakterleri farklı yüzeylerde genellikle kabartma olarak işlenmiştir.”²

Sülüs hattı ölçü sistemi olan 1/3 oran Selçuklu celî sülüsünün temelinde olup döneminin mimarî anlayışı ile de örtüşmektedir. Mimarîlerin anatomik yapıları ve genel olarak 1/3 oranına uygun yapı planları bu dönemin belirgin özelliğidir.

1.3. SELÇUKLU CELÎ SÜLÜSÜNÜN ÖZELLİKLERİ

Selçuklu celî sülüsünün kronolojik olarak kendisine öncülük eden kûfî, muhakkak ve reyhanî hattından ayrıldığı belirgin özellikleri vardır.

Kûfî hattını inceleyecek olursak keskin ve köşeli hatları vardır. Muhakkak ve reyhanî hatları ise birbirlerine çok yakın benzerlikte olup kûfî hattının özelliklerini dik harflerde taşısada çanaklı harflerde yuvarlak hatlar görülmektedir. Selçuklu celî sülüsünde ise bu iki hatta göre daha çok yumuşak geçişler ve yuvarlak hareketler barındırmaktadır. Sülüs yazının ana kaidesinde kullanılan ölçü sistemindeki gibi Selçuklu celî sülüsünde de harflerin en, boy, derinlik, yuvarlak ve keskin düz çizgiler gibi ana unsur oranlarında 1/3 ölçüsü görülmektedir. 13. yy. daki bir kitabe örneğinin harf anatomisi ile günümüz celî sülüsünün anatomisi birbirine yakın benzerlik gösterir.

---

² Abdülhamit Tüfekçioğlu, **Erken Dönem Osmanlı Mimarîsinde Yazı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 14.

1.4. DÖNEMİN AHŞAP SANATINDA HAT

Anadolu Selçuklular'da Selçuklu celî sülüsüne dinî mimârî yapılarda tüm mimarî unsurlarda yoğun bir şekilde yer verilmiştir. Ahşap sanatında hat eserlerini de çoğunlukla dinî mimarî unsurlarda görmekteyiz.

Ağırlıklı olarak minber kapıları ile iskeletini çevreleyen bordürlerde, cami giriş kapı kanatlarında üst panosunda, ve pencere alınlıklarında ustası tarafından oyma tekniği ile işlenmiştir. Bu yazılı alanlarda içerik bakımından çoğunlukta âyet ve hadis olmakla birlikte dua ve benzeri metinler görülmektedir. Bazı eser örneklerinde mimarî yapının inşâsı hakkında bilgilere de yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AHŞAP OYMACILIĞINDA DİNÎ MİMÂRÎ UNSURLARI

Anadolu Selçuklu dönemi mimarî yapı unsurlarında ziyadesiyle ağaç malzeme kullanılmıştır.

Ahşabın kapı ve pencereler, mihrap, minber, kürsü, rahle, yapının kolon görevini üstlenen taşıyıcı sütunlarında kullanıldığı görülmektedir.

İç mekanda minber, rahle, kürsî mihrap gibi unsurlarda ceviz ağırlıkta olup karaağaç ve kestane ağacı kullanılmıştır. Küçük detaylarında kasnak ve çıta gibi kısımlarda akçaağaca da yer verilmiştir. Sütunların boy oranına göre yüksek tavanlarda sedir, daha alçak tavanlı yapılarda ise ardıç ve sarıçam kullanılmıştır.

Bu ağaçlar birbiriyle sertlik derecesi ve işlenebilirliği hususundaki benzerlikler ile renklerinde kontrast oluşturacak şekilde bir uyumla tercih edilmiştir.

Selçuklu kapı, pencere kanadı, rahle, kürsî ve sandukalarında, minberlerin yan yüzleri haricindeki alanlarda çeşitli teknikler kullanıldığı görülmektedir. Bunlar; düz veya yuvarlak satırlı derin oyma, çift kat izlenimi veren oymalar, dantel gibi delikli ajur şeklinde oyma, "eğri kesim tekniği" adını alan kökü Avrasya el sanatlarına kadar uzanan ve döneminin ahşap ustalarının becerilerini yansıtan örneklerdir. Tezyini yazılarla işlenmiş minber kitabelerinden bazen caminin yapılış tarihi ya da ahşap ustası bilgisine de ulaşılmaktadır.

2.1. MİHRAP

“Arapça’da ‘saray, sarayın harem kısmı veya hükümdarın tahtının bulunduğu bölüm, hristiyan azizlerinin heykel hücresi, çardak, oda, köşk, yüksekçe yer, meclisin

baş tarafı, en şerefli kısmı' gibi karşılıkları bulunan mihrâb kelimesi, zamanla camilerde imamın durduğu yer için kullanılmıştır.”³

2.2. MİNBER

“Sözlükte ‘yükselme; yükseltme’ anlamlarındaki nebr kökünden türeyen minber kelimesi ‘kademe kademe yükselerek çıkılan yer’ demektir. Genelde camilerde hatibin hutbe okurken daha iyi görülmek ve sesini daha iyi duyurmak üzere çıktığı basamaklı mimarî unsuru, bazan da kürsü, koltuk, taht vb. ni ifade eder.”⁴

Ahşap işçiliğinin en güzel örneklerini minberlerde görmekteyiz. Erken İslam sanatında ilk kez en bol ahşap minber örneği Anadolu Selçuklu sanatında mevcuttur. Minberler kapı, gövde (merdiven, korkuluk, yan aynalıklar, süpürgelikler) ve şerefe veya taht (sahanlık, kubbe, külah, alem) bölümlerinden oluşur. Camilerde kible duvarında mihrabın sağına konumlandırılırlar.⁵

2.3. KÜRSÎ

“Sözlükte ‘bir şeyin aslı, üst üste konulmuş veya çeşitli parçalardan oluşturulup üzerinde oturulan sandalye’ gibi anlamlara gelir. Terim olarak ‘naslarda Allah’a atfedilen ve ilâhî hükümlerini ifade eden mânevî yahut nesnel varlık’ diye tanımlanır.”⁶

³ Tuğba Erzincan, “Mihrap”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, Ankara 2020, c.30, s. 30-37. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/mihrap>)

⁴ Nebi Bozkurt, “Minber”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, Ankara 2020, c.30, s. 103-106. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/minber#1>)

⁵ Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimarî Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1992, s. 137.

⁶ Yusuf Şevki Yavuz, “Kürsî”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, Ankara 2002, c.26, s. 572-573. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/kursi>)

2.4. KAPI VE PENCERE ALINLIKLARI

Mimarî yapılarda kapı; etrafı kapalı bir alana geçiş ya da açıklığı ifade eder. Pencereleler ise aydınlatma ve havalandırma görevi gören çerçevesel açıklıklardır.

Bu dönemde dini mimarî yapılarda özellikle kapılara yüklenen anlama dikkat çekmek gerekirse; giriş kapıları taç kapı olarak adlandırılıp bir diğere adı ile eşik anlamındaki âsitane kelimesi ile benzeştirilmektedir. Yani kapılar, dini mimarî yapıların hizmet ettiğı düşünce sistemine açılan bir unsur görevindedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANADOLU SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİ AHŞAP OYMACILIĞINDA HAT

Bu bölümde ilgili kaynaklardan yararlanarak ahşap hat eserlerinin bulunduğu dini mimarî yapılar hakkında bilgilere, tespit edilen eserlere ve yazı tahlillerine yer verilmiştir.

3.1. AHŞAP HAT ESERLERİNİN BULUNDUĞU DİNİ YAPILAR

Bu başlık altında döneminin önemli dini mimarîleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1.1. İsfahan Cuma Camii (M. 1121)

Horasan Selçukluları devrinde yapılmış olup günümüze kadar korunmuş olarak ulaşan camilerin en eskisidir. H.515/ M.1121’de inşa edilmiştir. İsfahan Mescid-i Cuma, Abbâsî halifelerinden El- Mansur’un H.137/ M.755 tarihinde yaptırdığı avlulu, çok sütunlu ve kerpiçten caminin alanı üzerine kurulmuştur. Bugün görülen kubbeli ve önü eyvanlı bölümü Melikşah adına veziri Nizamül Mülk tarafından yaptırılmıştır.

1121’de Batınîler tarafından yakılarak kubbeli yapıları harabeye dönmüş ve avlunun doğu, batı, kuzey kenarlarının ortasına birer eyvan eklenmesiyle dört eyvanlı şeklini almıştır.

Dört eyvanlı şekli hangi tarihte aldığı tam olarak bilinmese de yangından kısa bir zaman sonra eklemeler yapılarak bu şekli aldığı ve Selçuklu mimarîsinde dört

eyvanlı cami tipinin ilk örneğinin İsfahan'daki Mescid-i Cuma olduğu tahmin edilmektedir.⁷

3.1.2. Ankara Sultan Alâeddin Camii (M. 1197)

Kale mescidi olarak tasarlanmış olan Alaeddin Camii, Selçuklu celi sülüsünün kullanıldığı en eski Ankara camiidir. Eski Ankara'da, H.594/ M. 1197 yıllarında inşa edilmiştir. Selçuklu sultanı Alâeddin Keykubad döneminde geniş çaplı onarım ve eklemeler yapılması sebebiyle Ankara Sultan Alâeddin Camii adı ile bilinmektedir. M.1361 ve 1433 yıllarında iki defa onarım gören cami Ankara'da İç Hisar Sokağı'nda bir meylin üstüne konumlandırılmıştır.⁸

3.1.3. Konya Alâeddin Camii (M. 1219)

Konya Alâeddin tepesinde yer alan cami birkaç aşamada yapılmıştır. Caminin muhtelif kitabeleri M. 1219-1220 tarihlerini taşımaktadır.⁹

Minber üzerindeki kitabede bahsi geçen tarihe göre caminin ilk aşamada temellerinin Sultan I. Mesud tarafından başlatıldığı tahmin edilmektedir.¹⁰

Sultan İzzeddin Keykâvus zamanında genişletilen cami, Sultan I. Alâeddin Keykubâd döneminde M. 1220'de tamamlanmıştır.¹¹

3.1.4. Sivrihisar Ulu Camii (M. 1231)

Sivrihisarda yer alan caminin muhtelif kaynaklarda M. 1231-1232 yıllarında Emir Celâleddin Ali tarafından ilk inşasının yapıldığı, günümüzdeki şekline ise M. 1274 yılında Eminateddin Mikâil tarafından getiririldiğine değinilmiştir.

⁷ Suut Kemal Yetkin, **İslâm Ülkelerinde Sanat**, Cem Yayınevi, İstanbul 1984, s. 45-46.

⁸ Sabih Erken, **Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1983, Cilt 1, s. 342.

⁹ Suut Kemal Yetkin, a.g.e., s. 48.

¹⁰ İbrahim Hakkı Konyalı, **Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi**, Konya 1964, s. 312.

¹¹ Celâl Esad Arseven, **Türk Sanatı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1973, s.59.

Cami 67 adet ahşap direk üzerine inşa edilmiştir. Direkler ardıc ve sarıçamdır. Ahşap sütunların başlarında Bizans dönemine ait başlıklar da kullanılmıştır.

3.1.5. Konya Sahib Ata Camii (M. 1258)

Cami, Sultan İzzeddin Keykâvus'un büyük veziri Sahib Ata Fahreddin Ali tarafından M. 1259 senesinde yaptırılmıştır.¹²

Anadolu'da inşa edilen en erken tarihli ahşap destekli yapılar arasında yer almaktadır. Sahib Ata ismiyle bilinen eser ayrıca Larende ismiyle de anılmaktadır.

Camiye girişi sağlayan künde-kâri tekniğindeki ahşap kapısı, kible duvarı ve mihrabı ilk inşa tarihinden günümüze ulaşabilen orjinal kısımlarıdır.

3.1.6. Afyonkarahisar Ulu Camii (M. 1277)

Cami, Anadolu Selçukluları döneminde M. 1272-1277 tarihinde Sancakbeyi Nusretiddun Hasan tarafından yaptırılmıştır. Anadolu'da döneminin ahşap direkli ve ahşap kirişli camilerinin en önemli örneklerinden biridir.

Bazı tarihi kayıtlarda "Cami-i Kebir" ve "Hocabey Camii" olarak da bahsedilmiştir.

Caminin tavanı 40 ahşap sütun üzerine oturtulmuştur. Sütun başlıklarından bir kısmı Afyonkarahisar Müzesinde teşhir edilmektedir.

3.1.7. Afyonkarahisar Salar Kasabası Eski Camii (13. yy.)

Afyonkarahisar'ın Salar Kasabası'nda yer alan cami, aynı dönemin eserleri ile benzerlik göstermesi Sahibataoğulları dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir. Cami, Ayvalı Köyü zelzelesinde harap olmuş ve yıkılmıştır. Kapısı Afyon Müzesi'nde teşhir edilmektedir.

---

¹² Celâl Esad Arseven, **Türk Sanatı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1973, s. 61.

3.1.8. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii (M. 1289)

Ankara’da kalenin güneyinde Atpazarı semtinde yer alan caminin inşâ ettirildiği tarih araştırmalara göre tartışmaya açıktır. Araştırmacılar caminin iki ayrı kitabesinden hareketle çıkarımda bulunarak tarihlendirmektedirler.

Biri yapının batı cephesindeki kırık bir taş üzerindeki kitabe, diğeri ise minber kitabesidir. Minber kitabesini esas alan araştırmacılar Arslanhane Camii’nin M. 1289-1290 yıllarında inşâ edildiğini ifade etmektedir. Taş üzerindeki kitabede ise 13. yy. ın başlarına işaret etmektedir.

Bir diğerk görüşe göre de caminin 13. yy. ın başlarında inşâ edilip M. 1289-1290 yıllarında yenilendiği düşüncesidir.

“Selçuklu ve Beylikler devrinde özellikle Orta ve İç Batı Anadolu’ya özgü bir cami tipi olarak gelişen, ahşap direkli ve içten düz ahşap tavanlı camiler arasında Ankara Arslanhane, diğerk adıyla Ahi Şerefeddin Camii en başarılı ve yayınlara en fazla konu olan örneklerdendir.”¹³

Camide Selçuklu celî sülüsünün en başarılı örnekleri yer almaktadır. Minber ve mihrabındaki kitabelerin tamamı Selçuklu celî sülüsü ile yazılmıştır.

3.1.9. Konya Beyşehir Eşrefoğlu Camii (M. 1297)

Konya Beyşehir’de Selçuklu Hakanı Sultan Sancar’ın emri ile M. 1134 yılında yaptırılan cami Eşrefoğlu Süleyman Bey tarafından M. 1297 yılında bugünkü şekliyle yeniden inşâ ettirilmiştir.

¹³ Gönül Öney, **Ankara Arslanhane Camii**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 1.

Taş, tuğla, ahşap, çini ve renkli boyama gibi bir çok süsleme sanatını bir arada ihtiva etmesi sebebiyle Türk mimarlık tarihinde önem arz etmektedir.

3.1.10. Konya Beyhekim Mescidi (13. yy.)

Eser Nahçıvanlı Tabip Ekmelüddin (Beyhekim) tarafından Anadolu Selçuklu Dönemi 13. yy. ikinci yarısında yaptırılmıştır. Kare planlı ve tek kubbelidir. Mescidin içindeki sağdaki oda Beyhekim'e ait türbedir. Mesciddeki odaların kapı yanları ve üstleri Selçuklu çinileri ile kaplanmıştır. Çini mozaik mihrabı Berlin Staatliche Museum'da sergilenmektedir. Beyhekim Mescidi kapı kanatlarının orijinali ise İnce Minâre Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi'nde Env. No: 1 kaydı ile teşhir edilmektedir.

3.1.11. Konya Ermenek Ulu Camii (M. 1303)

Cami Eski Ermenek'te yer almaktadır. Karamanoğulları dönemini temsil eden önemli bir mimarıdır. Banisi Karamanoğlu Mahmud Bey olup 1302-1303 yıllarında inşâ edilmiştir.

Son cemaat yeri, diğer Anadolu camilerine göre farklılık arz eder. Batı yönünde ve neflere dikey olarak konumlandırılması sebebiyle Anadolu'da son cemaat yerinin bu şekilde tasarlanan ilk örneğidir.¹⁴

3.1.12. Konya Ermenek Sipas Camii (14. yy.)

Arşiv belgelerinde “Vakf-ı Camii Halil Bey an Evlâd-ı Karaman” ve “Evkâf-ı Cami-i Halil Beg an-ebnâi Karaman derbdâr-ı emir-i mezbûr” ismiyle yer alan Halil Bey Camii, 17. yy. da Sifas Camii olarak telaffuz edilmektedir. Sipas Camii Ermenek'te kendi adıyla anılan Sipas Mahallesi'ndedir. Caminin hiçbir yerinde banisini ve inşâ edildiği tarihi belirten kitabe mevcut değildir. Yapım tarihi belli

¹⁴ <http://www.karaman.gov.tr/ermenek-ulu-cami>

olmamakla birlikte, Karamanoğulları'ndan Ebu'l Feth Alâeddin Halil Bey tarafından 1306–1349 tarihleri arasında yaptırılmış olduğu tahmin edilmektedir. Ana giriş kapısının üzerindeki tamir kitabesinde 1845 yılında tamir gördüğüne işaret edilmiştir.

15

3.1.13. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi (M. 1320)

Seyyid Harun Velî Caminin kuzey cephesine bitişik kümbetin sağında Seyyid Harun Veli Hazretleri'nin türbesi yer almaktadır. Kitabesinde “Bu kutlu türbe, yoksulların efendisi Allahın Rahmetine kavuşmuş ve günahları bağışlanmış olan Seyyid-i Harun'un yirmi üç rebi'ül-evvel yedi yüz yirmide ölmesi üzerine inşâ edildi." anlamındaki ibare yazmaktadır. Türbe, 3 Mayıs 1320 tarihinde vefat eden Seyyid Harun Velî'nin vefatından sonra aynı yılda yapıldığı bilinmektedir.¹⁶

3.1.14. Kastamonu İbn-i Neccar Camii (M. 1353)

Kastamonu'da İbn-i Neccar mahallesinde bulunan cami, Candaroğulları Beyliği döneminde, İbn-i Neccar ismiyle şöhret bulan Murad'ın oğlu Hacı Nusret tarafından M. 1353 yılında yaptırılmıştır. Kareye yakın bir plan üzerine kesme taşlarla inşâ edilen cami döneminin gelişen mimarî anlayışına sâdeliği ile güzel bir örnektir.¹⁷

3.1.15. Kastamonu Kasaba Köyü Mahmud Bey Camii (M. 1366)

Mahmud Bey Camii, Kastamonu'nun Kasaba Köy'ünde yer almaktadır. Candaroğlu Beyliği döneminde M. 1366 yılında inşâ edilmiştir.

¹⁵ Bilal Gök, **Hikmet Yurdu**, Yıl: 2, sy. 3 (Ocak-Haziran 2009), s. 257 – 274.

¹⁶ <https://www.seydisehir.bel.tr/tarihi-merkez/seyyid-harun-veli-camii-ve-turbesi/13>

¹⁷ Suut Kemal Yetkin, **İslâm Mimarîsi**, Ankara Üniversitesi Basımevi 1965, s. 220-221.

Anadolu’da ahşap tavanlı ve ahşap destekli camilerin en önemli örneklerinden biri olup, neredeyse tüm süslemeler günümüze kadar özgün ulaşabilmiştir.

Cami En son 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır.

3.1.16. Aksaray Ulu Camii

Osmanlı tahrir defterlerinde Karamanoğlu Mehmed Bey Camii adıyla geçen yapı Ulu Cami adını sonradan almıştır. Caminin bânisi ve yapım tarihi hakkında farklı görüşler vardır. Bazı araştırmacılara göre Anadolu Selçuklu eseri sayılan yapının ilk defa Sultan I. Mesud zamanında (1116-1155) inşâ edildiği ve II. Kılıcarslan döneminde (1155-1192) onarıldığı kabul edilmektedir. Caminin minberi bu ilk yapıdan kalmıştır. Bir diğer görüş ise mimar Fîruz tarafından Karamanoğlu II. Mehmed Bey zamanında 811 (1408) yılında yenilendiği, vakfiye kayıtlarına dayandırarak yapının inşâsına Karamanoğlu Mehmed Bey zamanında başladığı ve oğlu II. İbrâhim döneminde 834 (1431) yılında tamamlandığını, minberin de II. İbrâhim tarafından bir Selçuklu yapısından getirildiğini ileri sürmektedir.¹⁸

3.1.17. Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii (14. yy.)

Melike Hatun tarafından 14.yy. da yaptırılmış olan bir diğer adıyla Hatuniye Mescidi, günümüzde yok olmuş ve kapı kanatları ise Ankara Etnografya Müzesi’nde korumaya alınmıştır.¹⁹

---

¹⁸ Zeynep Hatice Kurtbil, “Aksaray Ulu Camii”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 2012, c. 42, s. 83-84.

(<https://islamansiklopedisi.org.tr/ulucami#4-aksaray-ulucamii>)

¹⁹ Ali Vedat Oygür, **Ankaramızı Tanıyalım**, “*Osmanlı’nın İzlerinden Ulus*”, Ankara 2016. (<https://alivedatoygur.wordpress.com/2016/05/31/ankaramizi-taniyalim-8/>)

3.2. HAT ESERLERİ (KATALOG)

Bu başlık altında Anadolu'da dini mimarî ve müzelerde koruma altına alınarak teşhir edilen, Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde üzerinde hat bulunan ahşap esere yer verilmiştir. Katalog mantığı içinde tertib edilerek bu eserlerin üzerindeki hatlar hakkında orijinal metni, okunuşu ve anlamı gibi çeşitli bilgiler verilmiştir.

Resim 1. Isfahan Cuma Camii 1. Kapısı / sağ ve sol kanat kitabeleri

KATALOG NO : 01

Eserin Adı	: Isfahan Cuma Camii 1. Kapısı
Yazı Türü	: Celi Sülüs
Ölçüleri	: -
Ahşap Cinsi	: Belirlenemedi
Dönemi	: Osmanlı/16-17. yy
Bulunduğu Yer	: Isfahan Cuma Camii

Eserin Metni :

قال الله تعالى: وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا

تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ / صدق الله، في سنة شهر

Okunuşu : *Kâla 'llâhü tebâreke ve tealâ:*

“Ve iz yerfe ’u İbrâhîmü-l kavâ ’ide....inneke ente-s semî ’u-l alîm.

Anlamı : “İbrâhim İsmâil’le birlikte o evin (Kâbe’nin) temellerini yükseltiyordu: Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz Sen işitensin, bilensin.”²⁰

Diğer Özellikleri : Bakara Sûresi /127. âyeti yazmaktadır.

²⁰ Bakara Sûresi 127. âyet-i kerime (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Bakara-Sûresi/134/127-129-âyet-tefsiri>)

Resim 2. Isfahan Cuma Camii 2. Kapısı / sağ ve sol kanat kitabeleri

KATALOG NO : 02

Eserin Adı : Isfahan Cuma Camii 1. Kapısı

Yazı Türü : Celi Sülüs

Ölçüleri : -

Ahşap Cinsi : Belirlenemedi

Dönemi : Osmanlı /16-17. yy

Bulunduğu Yer : Isfahan Cuma Camii

Eserin Metni :

قال الله تبارك وتعالى

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

Okunuşu : *Kâla'llâhü tebâreke ve tealâ: "Ve enne'l-mesâcide lillâhi felâ ted'û meallâhi ehaden."*

Anlamı : "Mescidler yalnız Allah'ındır. O halde Allah ile birlikte başkasına da tapmayın."²¹

Diğer Özellikleri : Cin Sûresi /18. âyet-i kerime yazmaktadır. Mimarîninrestorasyon ve ekleme süreçleri göz önünde bulundurularak kapı kanatlarının tarihihin daha sonraki dönemlere ait olabileceği tahmin edilip, Selçuklu sülüsü ile mukayese edildiğinde harf anatomileri bakımından 16. ya da 17. yy sülüs hattı ile denklik göstermektedir.

²¹Cin Sûresi 18. Âyet-i kerime (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Cin-Sûresi/5465/18-âyet-tefsiri>)

Resim 3. Ankara Sultan Alâeddin Camii Minberi

Resim 3.a. Ankara Sultan Alâeddin Camii Minberi yazı detayı

KATALOG NO : 03

Eserin Adı : Ankara Sultan Alâeddin Camii Minberi

Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü

Ölçüleri : -

Ahşap Cinsi : Ceviz

Dönemi : Anadolu Selçuklu/12. yy.

Bulunduğu Yer : Ankara Sultan Alâeddin Camii

Eserin Metni :

الملك القادر محيي الدنيا والدين ملك بلاد الروم واليونان أبو نصر مسعود قلع أرسلان
في صفر سنة خمسمائة وأربع وتسعين

Okunuşu : ...

Anlamı : Kudretli Melik dünya ve dini ihya eden Anadolu ve Yunan topraklarının hükümdarı Ebû Nâsr Mesud Kılıç Arslan. (Safer – h. 594)

Diğer Özellikleri : Ceviz ağacından oyma tekniğiyle işlenen minber, ağaç oyma sanatında zarif bir örnek teşkil eder.

Minber Muhiddin Mesud Şah tarafından yaptırılmış olup 1197 tarihlidir. Cami inşâ tarihi de bu tarihe göre tarihlendirilmiştir.²²

Resim 4. I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Tahtı

KATALOG NO : 04

Eserin Adı : I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Tahtı

Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü

Ölçüleri : 125 x 221 x 156 cm

Ahşap Cinsi : Ceviz

Dönemi : Anadolu Selçuklu/13. yy.

Bulunduğu Yer : Ankara Etnografya Müzesi/Env. No: 11972

Eserin Metni :

سلطان المعظم شاهنشاه العظم ابو الفتح كيخسرو بن قلچ ارسالن ناصر امير المؤمنين

²² Özgür Çetintaş, *Ankara Alaeddin Camii Kitabelerinin Hat Sanatı Yönünden İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 2019, sayı: 43, s. 195-196. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/841646>)

Okunuşu : [Sulta]nu'l-mu'azzam şâhinşâhu'l-a'zam Ebu'l-feth Keyhüsrev bin Kılıçarslan nâsır-ı emîrü'l-mü'mînîn

Anlamı : ...

Diğer Özellikleri : Taht ceviz ağacından yapılmış olup üzerinde oluklu ve yuvarlak satırlı oyma tekniği ile bezenmiş palmet, rumî, lotus, yaprak gibi bitkisel motifler görülmektedir. Süslemelerin etrafı yarım boncuk formunda sıralanmış bordürle çevrelenmiştir. Tahtın üst kaidesinde sağ ve sol kolluk kısmında oyma hat yazıları mevcuttur. Tahtın üzerindeki yazıdan 13. yy. ilk yarısında Anadolu'da hüküm süren Selçuklu Hükümdarı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Tahtın alt kaidesinde ise ahşap parçaların geometrik desenler oluşturacak şekilde birbirine birleştirilmesiyle yani maşrabiye tekniği ile çalışılmıştır.

Tahtın üzerinde çeşitli nedenlerle aşınmalar, kurt yenikleri, yer yer kırık ve çatlaklar ile alt kaidede maşrabiye süslemelerinin bazı bölümlerinin kırık ve noksan olduğu görülmektedir. Sonradan restore edilen tahtın noksan bazı kısımlarına müdahale edilmemiştir.

Resim 4.a. I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Tahtı sol yanı yazı detayı

Resim 5. Konya Alâeddin Camii minberi ön cephe ve yandan görünümü

KATALOG NO : 05

Eserin Adı	: Konya Alâeddin Camii Minberi
Yazı Türü	: Selçuklu celî sülüsü, kufî
Ölçüleri	: -
Ahşap Cinsi	: Ceviz
Dönemi	: Anadolu Selçuklu/13. yy.
Bulunduğu Yer	: Konya Alâeddin Camii
Eserin Metni	: Aşağıda yer verilmiştir.
Okunuşu	: Aşağıda yer verilmiştir.

Anlamı : Aşağıda yer verilmiştir.

Diğer Özellikleri : Minber üzeri yazıda çanaklı olması gereken harflerin köşeli olması ve yazı ile bitkisel motiflerin rumî desenlerle birbirine kaynaştırılarak tezyin edilmesi sebebiyle erken dönem özelliklerini taşıdığı söylenebilir.

Alınlıkta da Mü'min Sûresi'nin 16. âyetinin son kısmı yazılmıştır. Minber kapısının çevresindeki silmede ise pek çok sıralı unvandan sonra Kılıçarslan oğlu Mesud'un oğlu II. Kılıçarslan'ın adı anılmaktadır. Minberin şerefesinde bu eseri meydana getiren ustanın adı belirtilip minberin H. 550 yılı Recebinde (M. 1155) tamamlandığı da açıklanmaktadır. Minberin işlenmesinin I. Mesud zamanına denk geldiği ve onun ölümü üzerine II. Kılıçarslan'a dair övgü yazılarının ilâve edildiği tahmin edilmektedir. Minber künde-kârî tekniğiyle, geometrik formda parçaların yine geometrik desenlere göre birleştirilmesi suretiyle meydana getirilmiştir. Her bir parçanın dış yüzü de oyma motiflerle tezyin edilmiştir. Merdivenin iki yan korkulukları ile şerefenin yanlarında ise ahşap şebekelere yer verilmiştir.²³

Resim 5.a. Konya Alâeddin Camii minber kapısı üst yazısı

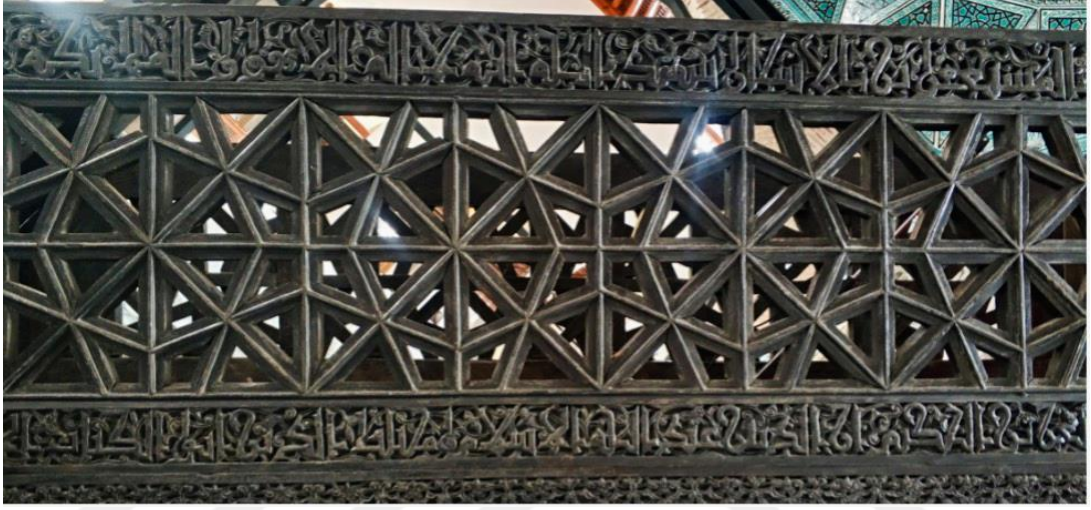
Minber giriş kapısının üzerindeki tek satırlık kûfî yazıda;

Metin : عز الدنيا والدين أبو الفتح مسعود بن قلع أرسلان ناصر أمير المؤمنين :

²³ Semavi Eyice, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 1989, c.42, s.324-327. (<https://islamansiklopedisi.org.tr/alaeddin-camii--konya>)

Okunuşu : *İzzü'd-dünya ve 'd-dîn Ebu'l-Feth Mes'ud bin Kılıçarslan Nâsır-ı Emirü'l-Mü'minin.*

Anlamı : Dinin ve dünyanın iftihar, fatih hükümdar, müminlerin emiri Kılıçarslan oğlu Mesud.

Resim 5.b. Konya Alâeddin Camii minberi merdiven korkuluğu bordürü yazı detayı

Minberin merdiven korkuluk bordüründe Âl-i İmrân Sûresi/17-18. âyetleri ile 19. âyetin bir kısmına yer verilmiştir.

Metin :

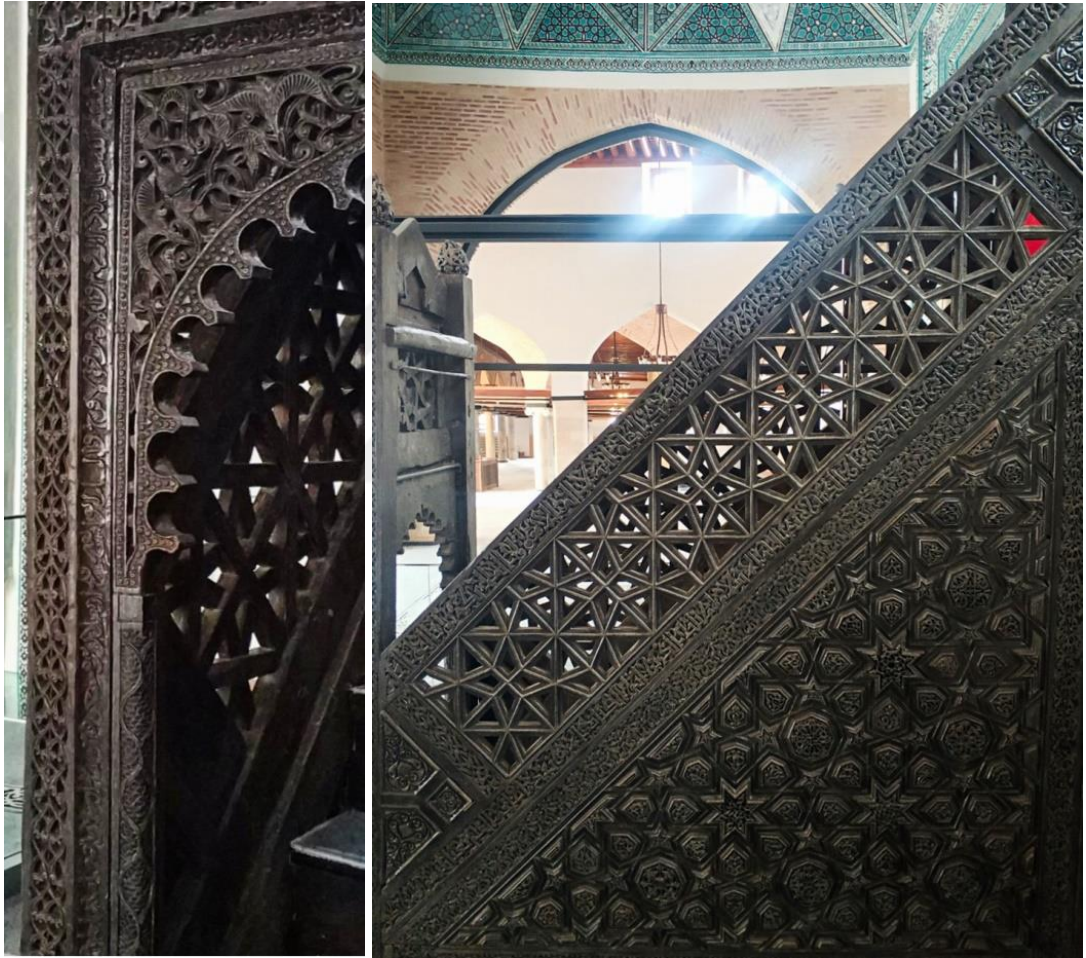
الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ (17) شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقُسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (18) إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا
اختلف الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَعْثًا بَيْنَهُمْ (19)

Okunuşu : “ *Essâbirîne ve-s sâdikîne..... fe inna(A)llâhe serî'u-l hisâb.*”

Anlamı :

“Sabredenler, doğru olanlar, huzurunda gönülden boyun büküp divan duranlar, Allah yolunda harcayanlar ve seherlerde (Allah'tan) bağışlanma dileyenlerdir. (17) Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilah olmadığına

adaletle şahitlik ettiler. Ondan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. (18) Şüphesiz Allah katında din İslam'dır. Kitap verilmiş olanlar, kendilerine ilim geldikten sonra sırf, aralarındaki ihtiras ve aşırılık yüzünden ayrılığa düştüler. Kim Allah'ın âyetlerini inkar ederse, bilsin ki Allah hesabı çok çabuk görendir. (19)”²⁴

Resim 5.c. Konya Alâeddin Camii minberi kapı pervazı ve merdiven sol korkuluğu yazı detayı

²⁴Âl-i İmrân Sûresi 17-18. âyetleri (<https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/al-i-imran-Sûresi-3/âyet-16/diyaret-isleri-baskanligi-meali-1>)

Resim 6. Sivrihisar Ulu Camii kapı kanatları

KATALOG NO : 06

Eserin Adı : Sivrihisar Ulu Camii kapı kanatları

Yazı Türü : Selçuklu celi sülüsü

Ölçüleri : -

Ahşap Cinsi : Ceviz

Dönemi : Anadolu Selçuklu / 13. yy.

Bulunduğu Yer : Sivrihisar Ulu Camii

Eserin Metni :

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ

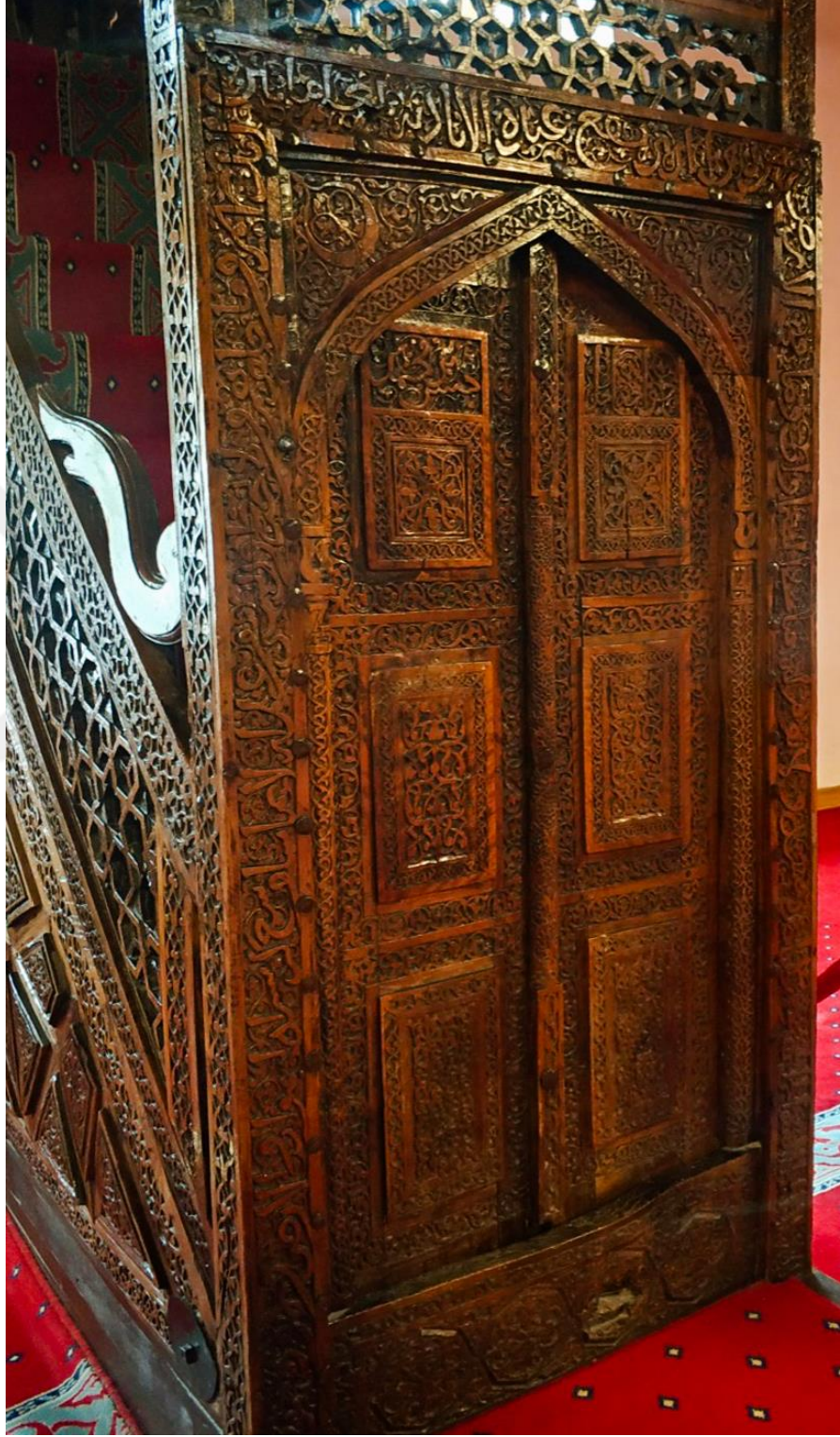
فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا 1257

Okunuşu : “*Ve enne-l mesâcide li(A)llâhi felâ ted’û me’a(A)llâhi ehadâ(n)*”

Anlamı : Mescidler şüphesiz Allah'ındır. O halde, Allah ile birlikte kimseye yalvarmayın (ve kulluk etmeyin).²⁵

Diğer Özellikler : Kapı kanatlarında Cin Sûresi- 18. âyet-i kerimeye yer verilmiştir.

²⁵ Cin Sûresi- 18. âyet (<https://www.kuranvemeali.com/cin-Sûresi/18-âyeti-meali>)

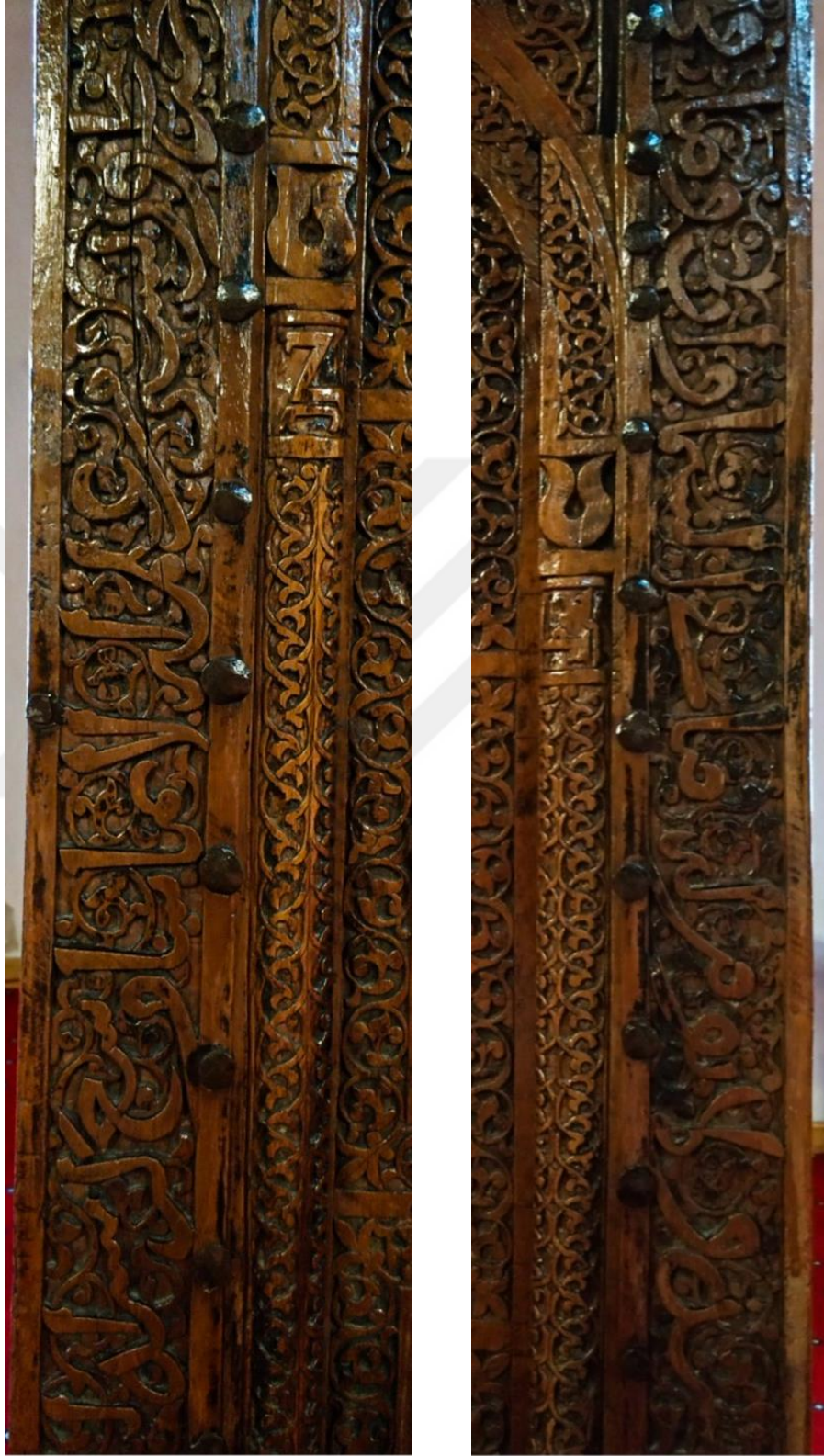
Resim 7. Sivrihisar Ulu Camii minberi

KATALOG NO : 07

- Eserin Adı** : Sivrihisar Ulu Camii Minberi
Yazı Türü : Selçuklu celf sülüsü
Ölçüleri : -
Maddesi : Ceviz
Dönemi : Anadolu Selçuklu/13. yy.
Bulunduğu Yer : Sivrihisar Ulu Camii
Eserin Metni : Aşağıda yer verilmiştir.
Okunuşu : Aşağıda yer verilmiştir.
Anlamı : Aşağıda yer verilmiştir.
Diğer Özellikleri : Minberi ceviz ağacından olup kapı pervazını Âyet el-Kürsi çevrelemektedir.

Resim 7.a. Sivrihisar Ulu Camii kapısı sağ ve sol kanatları yazısı

Resim 7.b. Sivrihisar Ulu Camii minber kapısı sağ ve sol pervazı yazı detayı

Resim 7.c. Sivrihisar Ulu Camii minber kapısı üst pervazı yazı detayı

Minber ön cephesinin bordür kısmında Bakara Sûresi/255. âyeti yazmaktadır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا
بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ²⁶

Resim 7.d. Sivrihisar Ulu Camii minberi külahının ön cephe bordür yazısı

Minber külahının ön cephe bordüründe Saff Sûresi 13. âyetin bir kısmına yer verilmiştir.

Metin : نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَقَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُؤْمِنِينَ :

Okunuşu : *Nasrun min(A)llâhi ve fethun karîbun ve beşşiri 'l-mü'minîn(e)*

'Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!²⁷ anlamındadır.

²⁶ Bakara Sûresi - 255 . âyet (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Bakara-Sûresi/262/255-âyet-tefsiri>)

Resim 7.e. Sivrihisar Ulu Camii minberi kûlahının sol yan cephe bordür yazısı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Bismillâhi 'r-Rahmâni 'r-Rahîm.

Kûlahın sol bordür yazısında besmele-i şerîf yazmakta olup, yazı kalıbı zemine aktarılırken ön yüzünün zemine yerleştirildiği ve yazının ters olarak oymasının yapıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 7.f. Sivrihisar Ulu Camii minberi köşkünün sağ ve sol yan korkuluk bordürü yazı detayı

²⁷ Saff Sûresi 13. Âyet (<https://www.kuranvemeali.com/saf-Sûresi/13-âyeti-meali>)

Resim 8. Konya Sahib Ata Camii Kapı Kanatları

KATALOG NO : 08

Eserin Adı : Konya Sahib Ata Camii Kapı Kanatları
Yazı Türü : Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri : Tek kanat; 216 x 79 cm, kitabesi; 54 x14 cm

Ahşap Cinsi : Ceviz
Dönemi : Anadolu Selçuklu/Sahipataoğulları/13. yy.
Bulunduğu Yer : Sahib Ata Vakıf Müzesi/Env. No: 80
Eserin Metni :

أصدق الحديث كتاب الله
أوثق العرى كلمة التقوى

Okunuşu : *Asdaku'l-hadîs kitâbullah /Evsaku'l-urâ kelimetü't-takvâ*
Anlamı : En doğru söz Allah'ın kitabıdır/ Bağların en güçlüsü takvâ sözüdür.

Diğer Özellikleri : -

Resim 8.a. Konya Sahib Ata Camii kapısı sağ kanat kitabesi

Resim 8.b. Konya Sahib Ata Camii kapısı sol kanat kitabesi

Resim 8.c. Konya Sahib Ata Camii'nin günümüzde mevcut olan replika kapısı

Resim 8.d. Konya Sahib Ata Camii'nin günümüzde mevcut olan replika kapısı sağ kanat kitabesi

Resim 8.e. Konya Sahib Ata Camii'nin günümüzde mevcut olan replika kapısı sol kanat kitabesi

Resim 9. Afyonkarahisar Ulu Camii Minberi

KATALOG NO : 09

Eserin Adı : Afyonkarahisar Ulu Camii Minberi

Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü

Ölçüleri : -

Ahşap Cinsi : Belirlenemedi

Dönemi : Anadolu Selçuklu / 13. yy.

Bulunduğu Yer : Afyonkarahisar Ulu Camii

Eserin Metni :

عمل امير حاج بك النجا في غره ربيع الخر سنة احدى سبعون ستمائة

Okunuşu : *Amile Emîr Hâc Bek en-neccâr fî ğurre-i rebî'û'l-âhir seneti
ihdâ seb'ûn sitte mi'e.*

Anlamı : “Marangoz Emir Hâc Bey 671 senesinin rebî'û'l-âhir ayında yapmıştır.”²⁸

Diğer Özellikleri :

Resim 9.a. Afyonkarahisar Ulu Camii minberi kapı kanatları kitabesi

²⁸ Özgür Çetintaş, **13. Yüzyıl Anadolu Selçuklu Mimarîsinde Selçuklu Sülüsü**, Doktora Tezi, 2017, s. 114.

Resim 10. Afyonkarahisar Salar Köyü Eski Camii Kapısı

KATALOG NO : 10

Eserin Adı : Afyonkarahisar Salar Köyü Eski Camii Kapısı
Yazı Türü : Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri : -

- Ahşap Cinsi** : Tespit edilemedi.
- Dönemi** : Anadolu Selçuklu/Sahibataoğulları/13. yy.
- Bulunduğu Yer** : Afyonkarahisar Müzesi
- Eserin Metni** : وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا
- Okunuşu** : “*Ve ennel mesâcide lillâhi felâ ted’û meallâhi ehaden.*”
- Anlamı** : “Mescidler yalnız Allah’ındır. O halde Allah ile birlikte başkasına da tapmayın.”²⁹
- Diğer Özellikleri** : Kapı kanatlarında Cin Sûresi- 18. âyet yer almaktadır. Kapı Afyonkarahisar merkez ilçesine bağlı olan Salar Köyü’ndeki Eski Cami’den müzeye getirilmiş olup, Sahibataoğulları dönemine aittir. Afyonkarahisar Müzesi’nde korumaya alınmıştır.

Resim 10.a. Afyonkarahisar Salar Köyü Eski Camii kapı kitabesi

²⁹ Cin Sûresi- 18. Âyet (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Cin-Sûresi/5465/18-âyet-tefsiri>)

Resim 11. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii Minberi ön cephe ve yandan görünümü

KATALOG NO : 11

Eserin Adı	: Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii Minberi
Yazı Türü	: Selçuklu celî sülüsü
Ölçüleri	: -
Ahşap Cinsi	: Ceviz
Dönemi	: Anadolu Selçuklu /13. yy.
Bulunduğu Yer	: Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii
Eserin Metni	: Aşağıda yer verilmiştir.
Okunuşu	: Aşağıda yer verilmiştir.
Anlamı	: Aşağıda yer verilmiştir.

Diğer Özellikleri : “Minberin aynalık kısmında yer alan kitâbe 0.80 x 0.34 metre büyüklüğünde olup Selçuklu sülüsüyle yazılmıştır.”³⁰

Minber üzerinde usta kitabesi ve dua kitabesi vardır. Minber alınlığı iki parçadan oluşur. Yazıları anlam bütünlüğü bakımından birbirinin devamı şeklindedir.

Resim 11.a. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minber kapısı üst kitabesi

Resim 11’de aşağıdaki metinlere yer verilmiştir.

عمر الجامع المبارك فى ايام السلطان العظم غياث الدنيا والدين ابي الفتح مسعود
كيكاوس حلهلا سلطانه
بتوفيق رب النامالخوان صاحب الفتوة والمروة مدهلا عمرحما فى شهور سنة تسع و
ثمانين و ستمائة

*‘Ammare el-câmi’ul-mübârek fî eyyami’s-sultânü’l-a’zam Gıyâseddünyâ
ve’d-dîn Ebi’l-Feth Mes’ûd Keykavus halledallahu sultânehu*

³⁰ M. Zeki Oral, “Anadolu’da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler, Kitâbeleri ve Tarihçeleri”, Vakıflar Dergisi, 1962, sy.V , s. 23-77.

*Bi-teyfiki rabbi'l-enâmi'l-ihvân sâhibi'l-fütüvvet ve'l-mürüvvet meddallâhu
'ömruhümâ fi şühûri sene tis'a ve sem'ânîn ve sittemie*

حالصا هلال تعالى و طلبا لمرضاته تقبل هلاا منهما الحسنات وه يتجواز عنهما اسيئات
*Hâlisen lillâhi te'âlâ ve taleben li-merzatihi tekabbelallâhu minhüma'l-
hasenât ve yetecevaze 'anhüma'l-seyyiât*

Resim 11.b. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minber merdiveni sol korkuluğu

Resim 11.c. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minberi sol gergilik yazısı

Metin: عمل محمد بن أبو بكر النجار

Minber korkuluğunun sağ tarafında usta kitabesi yer alır. Kitabenin günümüz Türkçesi ile okunuşu ve anlamı şöyledir;

‘*Amelu Muhammed bin Ebubekir en-neccâr*’/‘Marangoz Ebubekir’in oğlu Muhammed yaptı’.

Resim 11.d. Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii minberi sağ gergilik yazısı

Metin : امة مذنبه ورب غفور

Okunuşu : *Ümmetün müznibetün ve rabbün gafûr*

Anlamı : ‘Günahkâr bir ümmet ve mâğfiredici Allah-u Teâlâ’

Resim 12. Ahi Şerefeddin'in sandukasının taç kısmı yazısı

KATALOG NO : 12

Eserin Adı	: Ahi Şerefeddin'in Sandukası
Yazı Türü	: Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri	: 239 x 178 x 78 cm
Ahşap Cinsi	: Ceviz
Dönemi	: Anadolu Selçuklu/14. yy.
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnografya Müzesi/Env. No: 8997
Eserin Metni	: Aşağıda yer verilmiştir.
Okunuşu	: Aşağıda yer verilmiştir.
Anlamı	: Aşağıda yer verilmiştir.

Diğer Özellikleri : Eser üzerinde yer yer zamanla aşınmaya bağlı çeşitli nedenlerle kırık, delik, çatlaklar ve kurt yeniği izleri görülmektedir. Ahi Şerefeddin'in sandukası olan eser ceviz ağacından yapılmıştır. Üzerinde kabartma ve oyma yazılara yoğun bir şekilde yer verilmiş, bitkisel ve rumî motiflerle bordürleri işlenmiştir. Nahhatı Abdullah bin Mahmud olup yazıldığı tarih hicri 751 yılı olarak bilinmektedir.

Resim 12.a. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları

Sandukanın ayak ucu kaidesinin taç kısmında '*Amelu Abdullah bin Mahmud en-Nakkâş*' yazmaktadır. Sandukanın oyma işçiliğini yapan kişinin ismine değinilmiştir.

Resim 12.b. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları

Sandukanın sol yanının en alt bölümünde Fâtır Sûresi/15-17. âyet-i kerimelere yer verilmiştir.

Metin:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ (١٥)
إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ (١٦)
وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ (١٧)

Okunuşu:

15- *Yâ eyyühe'n-nâsü entümü'l-fukarâü ilâllâhi, vallâhu hüve'l-ganiyyü'l-hamîd.*

16- *İn yeşe' yüzhîbküm ve ye'ti bi halkın cedîd.*

17- *Ve mâ zâlike alâllâhi bi azîz.*

Anlamı:

15- Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizlersiniz. Allah ise hiçbir şeye muhtaç değildir ve mutlak kemaliyle hep övgüye lâyık olan O'dur.³¹

16- O dilerse sizi yok eder ve yerinize yenilerini yaratır.

17- Bu, Allah için güç de değildir.³²

Resim 12.c. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları

³¹ Fâtır Sûresi 15. âyet (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/F%C3%A2t%C4%B1r-Sûresi/3675/15-âyet-tefsiri>)

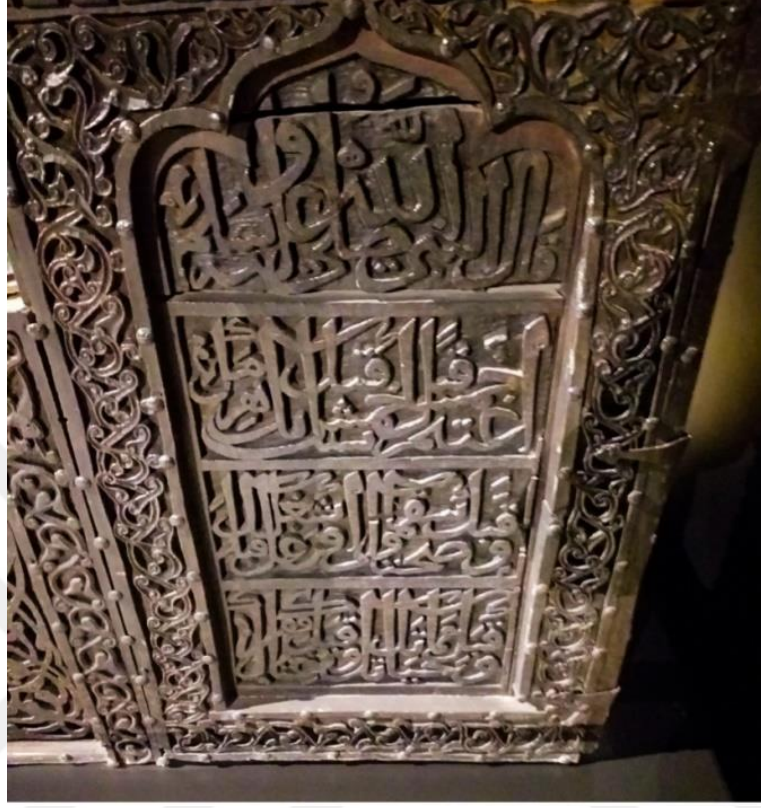
³² Fâtır Sûresi 16-17. âyet (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/F%C3%A2t%C4%B1r-Sûresi/3676/16-17-âyet-tefsiri>)

Resim 12.d. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları

Resim 12.e. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları

Resim 12.f. Ahi Şerefeddin'in sandukasının yazı detayları

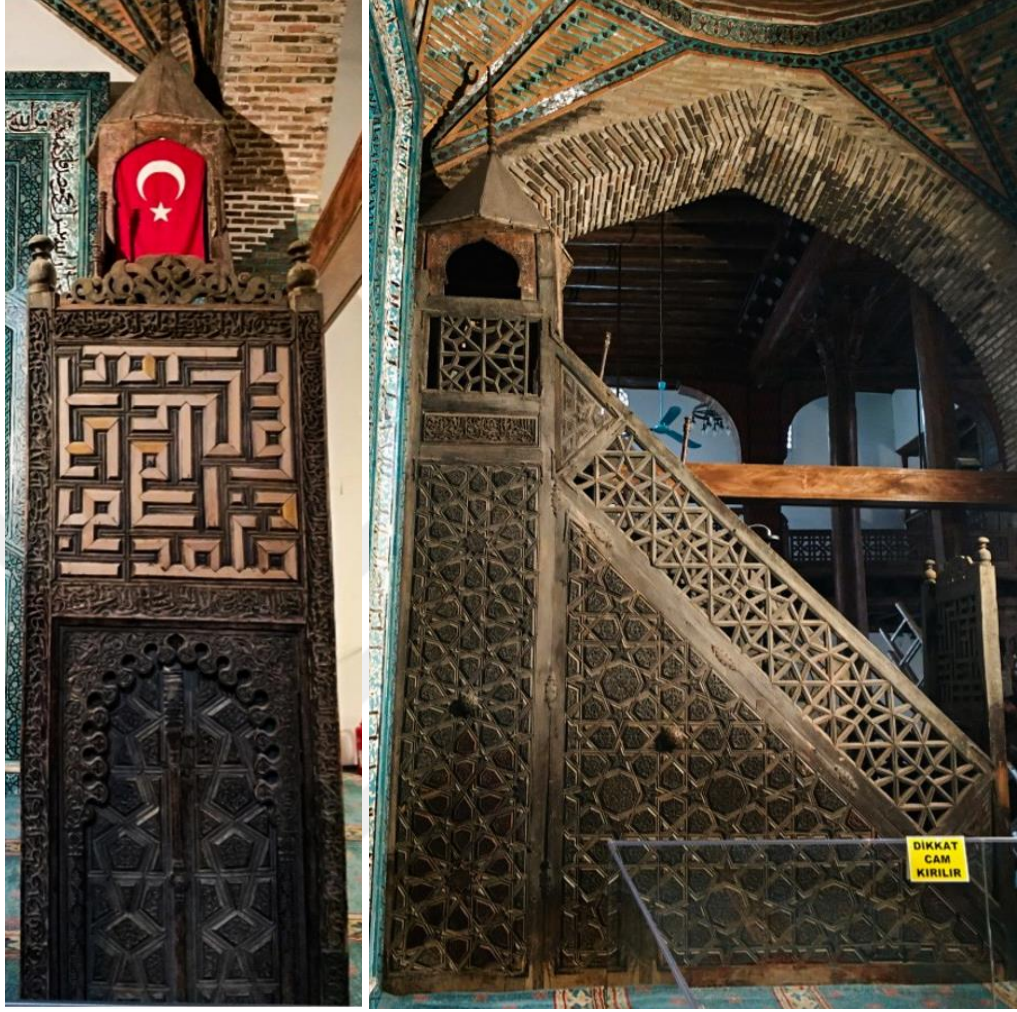
قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
اَغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ:

سَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاكَ قَبْلَ فُقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki: “Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini bilin; Ölüm gelmeden önce hayatın, hastalık gelmeden önce sağlığın, meşguliyet gelmeden önce boş vaktin, ihtiyarlık gelmeden önce gençliğin, fakirlik gelmeden önce zenginliğin.”³³ manasındadır.

³³ Hadis-i Şerif

(https://webdosyasp.diyaret.gov.tr/muftuluk/UserFiles/istanbul/UserFiles/Files/Din%20ve%20Hayat%20Dergisi%20Say%C4%B1%2025%20Y%C4%B1%202015%20-%20Gen%C3%A7lik_fdfd20e6-31bf-401a-a1d1-0ed94db04dc3.pdf)

Resim 13. Eşrefoğlu Camii minberi ön cephe ve sağ yandan görünümü

KATALOG NO : 13

Eserin Adı	: Eşrefoğlu Camii Minberi
Yazı Türü	: Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri	: -
Ahşap Cinsi	: Ceviz
Dönemi/ Tarih	: Anadolu Selçuklu /13. yy.
Bulunduğu Yer	: Eşrefoğlu Camii
Eserin Metni	: Aşağıda yer verilmiştir.
Okunuşu	: Aşağıda yer verilmiştir.

Anlamı : Aşağıda yer verilmiştir.

Diğer Özellikleri :

Resim 13.a. Eşrefoğlu Camii minberi kapı üstü aynalık yazısı

Minber kapısının üstündeki kitabede ma'kılî kompozisyon ile;

الله محمد أبو بكر عمر عثمان علي

(ism-i Celâl, ism-i Nebî, Çehâr-yâr-ı Güzîn isimleri) yazmaktadır.

Resim 13.b. Eşrefoğlu Camii minberi kapı kemerini sağ ve sol köşe yazı detayı

Minber kapı kemerinin sağında عمل , solunda ise عيسى yazmaktadır.

'Amel-ü 'Îsâ

Îsâ'nın işi/Îsâ yaptı.

Resim 13.c. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı

Resim 13.d. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı

Resim 13.e. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı

Resim 13.f. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı

Resim 13.g. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı

Resim 13.ğ. Eşrefoğlu Camii minberi kapı pervazı yazı detayı

Minber kapı pervazını çevreleyen yazıyı incelediğimizde Âyet el-Kürsi'ye yer verildiği görülmektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا
بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ
Bakara Sûresi - 255 . âyet³⁴ yazmaktadır.

Resim 13.h. Eşrefoğlu Camii minberi kapısı üst pervazı yazı detayı

Metin:

امره بانشاء المنبر النظذ الرفيع المير العادل سليمان بن الشرف ازميع

Okunuşu:

Emerā bi-inşāi'l-minberi'l-nezad el-refī'u'l-emīrū'l-ādil Süleymān bin Eşref ez-zemī'

“Kat kat ve yerli yerince yapılmış bu yüksek minberin yapılmasını adaletli ve cesur Eşrefoğlu Süleyman emretti.” anlamındaki yazı minber kapısının üst pervazında yer almaktadır. Minberin banisine değinilmiştir.

³⁴ Bakara Sûresi - 255 . âyet (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Bakara-Sûresi/262/255-âyet-tefsiri>)

Resim 13.i. Eşrefoğlu Camii minber köşkü sol korkuluğu yazısı

Resim 13.i. Eşrefoğlu Camii minber köşkü sağ korkuluğu yazısı

Resim 13.j. Eşrefoğlu Camii cemaat mahfiline geçiş kapısı kemer yazısı

Metin : إذا ما لم تكن ملكا مطاعا :

Okunuşu: *İzâ mâ lem tekün meliken mutâan*

Anlamı : İtaatkâr bir melik değilse..

Resim 14. Eşrefoğlu Camii pencere kanatları

KATALOG NO : 14

- Eserin Adı** : Eşrefoğlu Camii pencere kanatları
Yazı Türü : Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri : -
Ahşap Cinsi : Ceviz
Dönemi : Anadolu Selçuklu/13. yy.
Bulunduğu Yer : Beyşehir Eşrefoğlu Camii

- Eserin Metni** : لا اله إلا الله وحده / ...
- Okunuşu** : *Lâ ilâhe illallahu vahdehü / Ve ..anhüm ve men*
- Anlamı** : Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur, O tektir. /...
- Diğer Özellikleri** : -

Resim 14.a. Eşrefoğlu Camii penceresi sağ kanat yazı detayı

- Metin** : لا اله إلا الله وحده
- Okunuşu**: *Lâ ilâhe illallahu vahdehû*
- Anlamı** : Allah'tan başka ilah yoktur. O, tektir.

Resim 14.b. Eşrefoğlu Camii penceresi sol kanat yazı detayı

Metin : ...

Okunuşu: *Ve ...anhüm ve men*

Resim 15. Eşrefoğlu Camii kapı kitâbesi/Env. No:73

Resim 15.a. Eşrefoğlu Camii kapı kitâbesi/Env. No:74

KATALOG NO : 15

Eserin Adı	: Eşrefoğlu Camii kapı kitâbesi
Yazı Türü	: Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri	: -
Ahşap Cinsi	: Ceviz
Dönemi	: Anadolu Selçuklu/13. yy.
Bulunduğu Yer	: Sahib Ata Vakıf Müzesi/Env. No: 73-74

Eserin Metni :

وَسَبِقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُهَا وَفُتِحَتْ
أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ³⁵

Okunuşu : *Vesika-lleżîne-ttekav rabbehüm ilâ-l cenneti zümerâ(an) hattâ
izâ câûhâ vefütihat ebvâbühâ ve kâle lehüm hazenetühâ
selâmün ‘aleyküm tibtüüm fedhulûhâ hâlidîn(e)*

Anlamı : Rablerine karşı gelmekten sakınanlar da gruplar halinde cennete sevkedilecek. Nihayet oraya vardıklarında cennetin kapıları açılmış olacak; bekçileri onlara, “Selâm size! Hoş geldiniz! Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!” diyecek.³⁶

Diğer Özellikleri : Ceviz ağacından yapılmış olup üzerinde oyma tekniği ile Zümer Sûresi/73. âyet yazılmıştır.

³⁵ Zümer Sûresi / 73. âyet (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Z%C3%BCmer-Sûresi/4129/71-75-âyet-tefsiri>)

³⁶ Zümer Sûresi / 73. Âyetin meali (<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Z%C3%BCmer-Sûresi/4129/71-75-âyet-tefsiri>)

Resim 16. Beyşehir Eşrefoğlu Camii Pencere kanatları

KATALOG NO : 16

Eserin Adı : Beyşehir Eşrefoğlu Camii Pencere kanatları
Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü

Ölçüleri : 130 x 71 x 3 cm
Ahşap Cinsi : Ceviz
Dönemi : Anadolu Selçuklu/13. yy.
Bulunduğu Yer : İnce Minâre Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi/Env. No: 128
Eserin Metni :

بکردار بادا آن جهان
بخاک باشد خداوند این

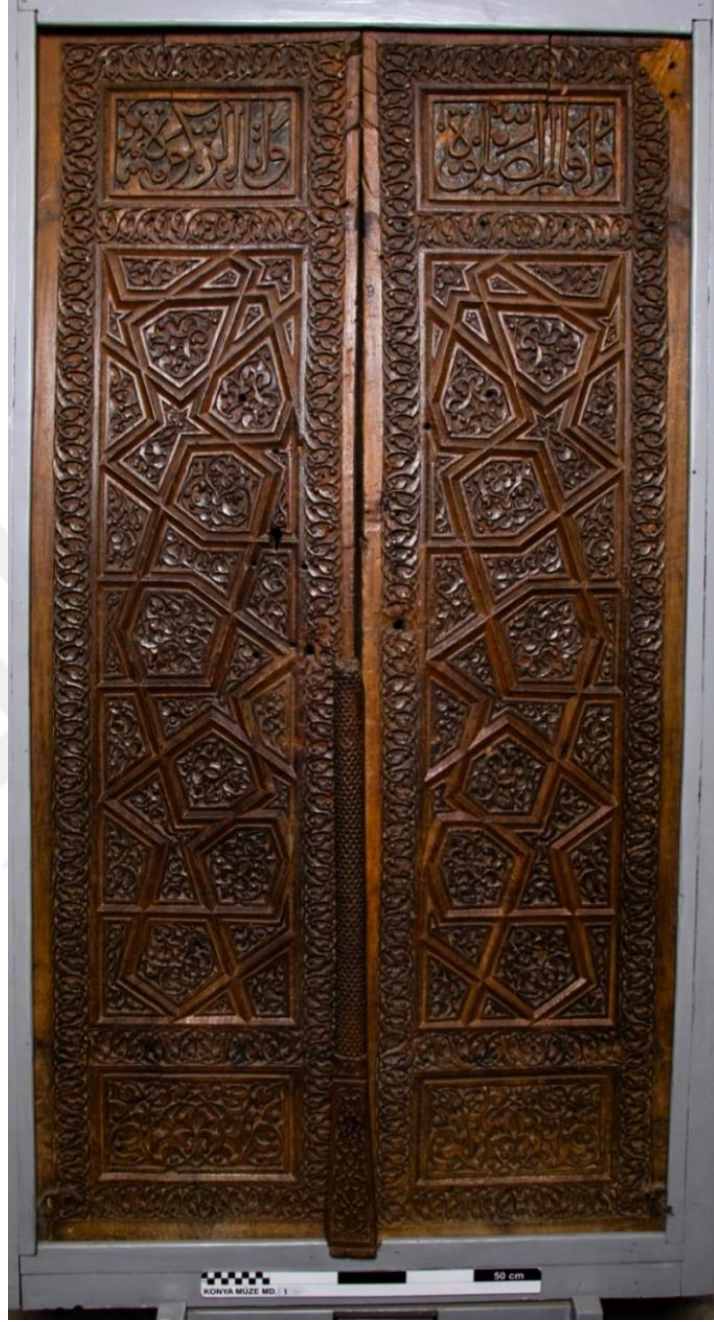
Okunuşu : *Beger dâr bâdâ an cihân, bi hâk bâşed hüdâvendi in*

Anlamı : .....

Diğer Özellikleri : Eser dikdörtgen formunda iki parçadan oluşmaktadır. Üzerinde kenarlarında bütün sathı çevreleyen rumî palmet motifli zencerek motifi bulunmaktadır. Ana yüzey ise yıldız kollar ve geometrik iç içe geçme desenlerle tasarlanmış olup bunların içi ise rumî motifler ile doldurulmuştur. Üst bölümde dikdörtgen çerçeve içinde sülüs hatlı bir satırlık farsça kitabesi görülmektedir. Eser üzerinde delikler ve aşınmalar mevcuttur.

Resim 16.a. Beyşehir Eşrefoğlu Camii Pencere kanatları kitabesi

Resim 17. Konya Beyhekim Mescidi kapı kanatları

KATALOG NO : 17

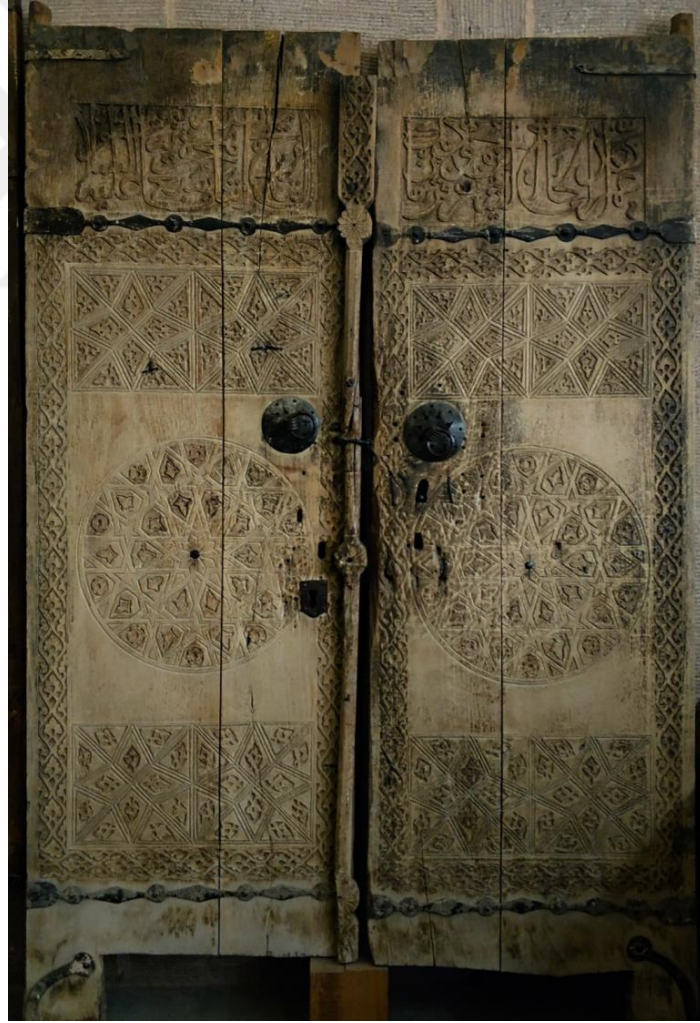
Eserin Adı : Konya Beyhekim Mescidi Kapı kanatları
Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü
Ölçüleri : 180 x 94 x 4 cm

- Ahşap Cinsi** : Ceviz
- Dönemi** : Anadolu Selçuklu / 13. yy.
- Bulunduğu Yer** : İnce Minâre Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi / Env. No: 1
- Eserin Metni** : وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
- Okunuşu** : *Ve ekâm 's- salâte ve âte 'z- zekâte*
- Anlamı** : Namaz kıldı ve zekat verdi.
- Diğer Özellikleri** : Kanatlardaki kitabelerde Bakara Sûresi / 177. âyetinin bir kısmına yer verilmiştir. Yazı dönem özelliklerini yansıtmaktadır. Özellikle ك / Kef sereni, çanaklı harflerin yuvarlak olması, dik harflerin kalın başlayıp ince bitmesi ve alt uçlarının sola doğru kıvrılması belirgin bir şekilde görülmektedir.

Kapı iki kanatlıdır ve zengin tezyinatıyla günümüze kadar sağlam olarak ulaşabilmiştir. Kanatlar simetrik formdadır. Kanatların etrafı bitkisel bezemeli ince dar bir bordürle çerçevelenmiştir. Bordür üst ve alttan enine bir kuşak yaparak yüzeyi üç bölüme ayırmıştır. Alt ve üst bölümler enine, ortada kalan geniş yüzey ise boyuna dikdörtgen panolara bölünmüştür. Üstte kalan alanın yazı, alttaki alanın bitkisel, ortadaki alanın ise geometrik ve bitkisel motiflerle tezyin edildiğini görmekteyiz. Üstteki dikdörtgen kitabelikte Selçuklu sülüsüyle kabartılan yazının etrafı düz ve oluklu iki silme ile çerçevelenmiştir. Alttaki dikdörtgen panoda bitkisel rumî motifleri işlenmiştir. Ortadaki dikdörtgen pano çerçeve içine alınmış, içerisi üçgen kesitli düz silmelerin çeşitli yönlerde kırılmasıyla geometrik desenlere ayrılarak içleri bitkisel motiflerle bezenmiştir. Kanatların binisi yarım silindirik formda, gövdesi balık puluna benzer işlenmiştir.

Resim 17.a. Konya Beyhekim Mescidi kapısı sağ ve sol kanat kitabeleri

Resim 18. Konya Ermenek Ulu Camii kapı kanadı

KATALOG NO : 18

- Eserin Adı** : Konya Ermenek Ulu Camii Kapı Kanadı
Yazı Türü : Selçuklu celf sülüsü
Ölçüleri : Tek kanat; 204 x 74 cm, kitabesi; 54 x24 cm
Ahşap Cinsi : Ceviz
Dönemi : Anadolu Selçuklu/Karamanoğulları Beyliği/14. yy.
Bulunduğu Yer : Sahib Ata Vakıf Müzesi / Env. No: 194
Eserin Metni : عمر هذا الجامع الشريف محمود بك بن قرمان
التاريخ سنة اثنا وسبعمئة هجرية نبوية عليه السلام
Okunuşu : *Ammarâ hâza 'l- cami 'ş-şerîf Mahmûd Beg bin Karaman..*
Anlamı : Karaman oğlu Mahmud Bey tarafından yaptırılan bu cami H.
702 yılına aittir.
Diğer Özellikleri :

Resim 18.a. Konya Ermenek Ulu Camii kapısı sağ ve sol kanat kitâbeleri

Resim 19. Ermenek Sipas Camii pencere kanatları

KATALOG NO : 19

Eserin Adı : Ermenek Sipas Camii Pencere Kanatları

Yazı Türü : Selçuklu celf sülüsü

Ölçüleri : 166 x 94 x 3 cm

Ahşap Cinsi	: Ceviz
Dönemi	: Anadolu Selçuklu / Karamanoğulları Beyliği/13. yy.
Bulunduğu Yer	: İnce Minâre Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi/Env. No: 116
Eserin Metni	: عجلوا بالصلاة قبل الفوت و عجلوا بالتوبة قبل الموت
Okunuşu	: <i>Accilû bi's-salâti kable'l-fevt ve accilû bi't-tevbeti kable'l-mevt</i>
Anlamı	: “Vakit geçmeden namazı kılmakta, ölüm gelmeden tövbe etmekte acele et.” manasındaki hadîs-i şerife yer verilmiştir.
Diğer Özellikleri	: Pencere iki kanattan oluşmaktadır. Ahşap sathında oyma tekniği görülmektedir. Kanatların kenarı rumî, palmet ve kıvrım dallardan oluşan bordür ile çerçevelenmiştir. Her iki kanadın ortasında da yuvarlak şemse ve salbekler, iç kısmında ise rumî, palmet ve kıvrım dallardan oluşan süsleme kompozisyon vardır. Kanadın üstündeki pano kısmına sülüs hat ile yazı yazılmıştır. Eserin üzerindeki deliklerden altta altı üstte altı tane metal kabalarının düşmüş olduğu anlaşılmaktadır. Eserde derin çatlaklar mevcut olup yer yer aşınmıştır.

Resim 19.a. Ermenek Sipas Camii penceresi sağ kanat kitâbesi

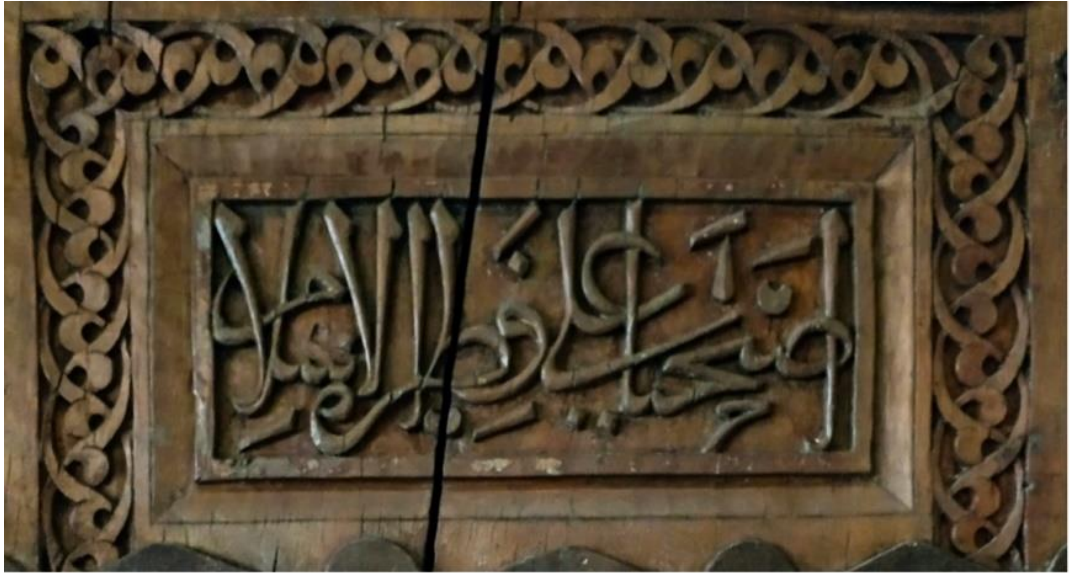
Resim 20. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi kapı kanatları

KATALOG NO : 20

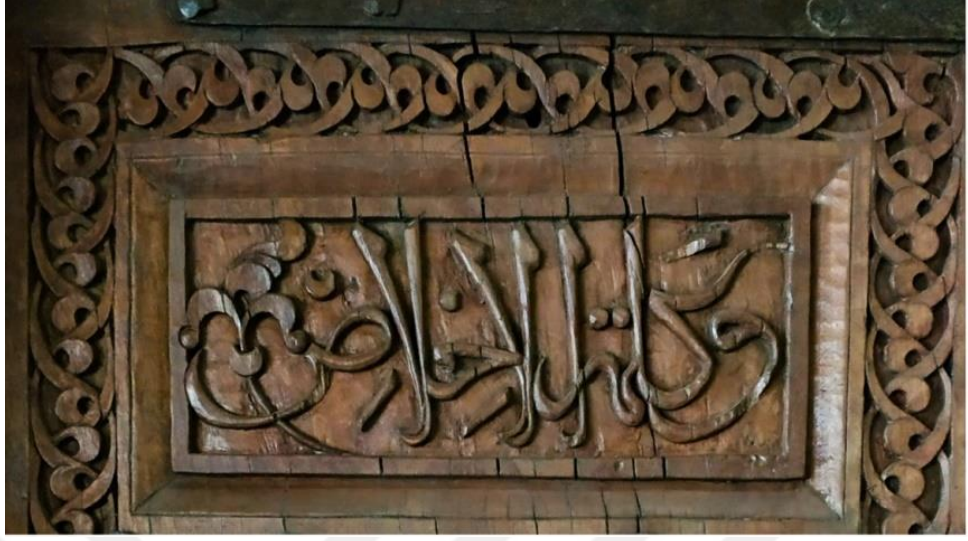
Eserin Adı : Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi Kapı Kanatları

Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü

- Ölçüleri** : Tek kanat; 177 x 55 cm/kitabesi; 27 x 12 cm
- Ahşap Cinsi** : Ceviz
- Dönemi** : Anadolu Selçuklu/14. yy.
- Bulunduğu Yer** : Sahib Ata Vakıf Müzesi/Env. No: 77
- Eserin Metni** : أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ
- Okunuşu** : *Asbahnâ alâ fitrati'l-islâm ve kelimeti'l-ihlâs*
- Anlamı** : Allah'ım, bizi islâm fitratı (yaratılışı) ve ihlâs kelimesi üzerine sabahlat.
- Diğer Özellikleri** : -

Resim 20.a. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi kapısı sağ kanat kitabesi

Resim 20.b. Konya Seydişehir Harun Veli Türbesi kapısı sol kanat kitabesi

Resim 21. Kastamonu İbn-i Neccar Camii kapısı

KATALOG NO : 21

Eserin Adı : Kastamonu İbn-i Neccar Camii Kapısı

Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü

Ölçüleri : -

Ahşap Cinsi : Belirlenemedi

Dönemi : Candaroğulları Beyliği / M.1353

Bulunduğu Yer : Kastamonu İbn-i Neccar Camii

Eserin Metni :

قال الله تبارك وتعالى

وأن المساجد لله فلا تدعوا مع الله أحدا

Okunuşu : *Kâla'llâhü tebâreke ve teal:*

“Ve ennel mesâcide lillâhi felâ ted'û meallâhi ehaden.”

Anlamı : Noksan sıfatlardan münezzeh Allah buyurdu ki; Mescidler Allah'a mahsusturlar, orada Allah'tan başka bir kimseye dua etmeyiniz.

Diğer Özellikleri : Cin Suresi/18. âyeti yer almaktadır. Nakkaş Abdullah bin Mahmud tarafından yapılmıştır.

Resim 21.a. Kastamonu İbn-i Neccar Camii kapısı sağ kanat kitâbesi

Resim 21.b. Kastamonu İbn-i Neccar Camii kapısı sol kanat kitâbesi

Resim 22. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii kapı kanatları
(Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi/Env. No: 6123)

KATALOG NO : 22

Eserin Adı : Kasaba köyü Mahmud Bey Camii Kapı Kanatları
Yazı Türü : Selçuklu celf sülüsü
Ölçüleri : 170 x 108 cm

Ahşap Cinsi : Belirlenemedi
Dönemi : Anadolu Selçuklu / Candaroğulları Beyliği / 14. yy.
Bulunduğu Yer : Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi / Env. No:
6123
Eserin Metni :

قال الله تبارك وتعالى

وأن المساجد لله فلا تدعوا مع الله أحدا

Okunuşu : *Kâla'llâhü tebâreke ve tealâ:*

“Ve ennel mesâcide lillâhi felâ ted'û meallâhi ehaden.”

Anlamı : Noksan sıfatlardan münezze Allah buyurdu ki; Mescidler Allah'a mahsusturlar, orada Allah'tan başka bir kimseye dua etmeyiniz.

Diğer Özellikleri : 1366 yılında Candaroğullarından Adil Bey'in oğlu Mahmud Bey tarafından cami yaptırılmıştır.

Oyma tekniği ile yapılan cami kapısı dikdörtgen formda olup etrafını çerçeveleyen sıralı rumî motifinden oluşan bordürü bulunmaktadır. Bu bordür kapı kanatlarını üçer bölüme ayırmaktadır.

Üst kısmındaki başlık bölümünde 'Amelu Abdullah bin Mahmud en-Nakkaş' yazısına yer verilmiştir. Kapı kanatlarında, Cin Suresi/18. âyeti yer almaktadır. Alt tarafta kalan küçük dikdörtgen kısımlar geometrik geçmelerle oluşturulmuş yıldız motiflerinin yanısıra rumî motifleriyle süslenmiştir. Orta kısmında kalan en geniş bölümde yer alan daire formlarının alt ve üst kısımlarına konumlandırılmış su damlası şeklinde rozetler ise palmet motifi ve rumî motiflerinden oluşturulan kompozisyonlarla bezenmiştir. Ortada daire içerisinde de yine rumî, palmet ve geometrik desenlerden oluşturulmuş bezemeler mevcuttur.

Resim 22.a. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii kapısı sağ ve sol kanat kitâbesi
(Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi /Env. No: 6123)

Resim 22.b. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii günümüzdeki replika kapısı

Resim 22.c. Kasaba köyü Mahmud Bey Camii kapısı sağ ve sol kanat kitâbesi

Caminin günümüzdeki mevcut kapısı replika olup orijinali Kastamonu Etnografya Müzesi Liva Paşa Konağı'nda koruma altına alınmıştır. Orijinali yerine Kastamonu'nun ahşap oyma ustalarından Hikmet Değirmencioğlu tarafından yapılan benzeri yerleştirilmiştir.³⁷ Metnin anlam bütünlüğü açısından baktığımızda sağ ve sol kanatlara yazının sıralama olarak ters yerleştirildiği görülmektedir.

³⁷ Hüseyin Tunçay-Ercan yavuz, **Gelenekten Geleceğe Ahşap Camiler**, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara 2023, s. 267.

Resim 23. Aksaray Ulu Camii Minber kapısı

KATALOG NO : 23

- Eserin Adı** : Aksaray Ulu Camii Minber Kapısı
Yazı Türü : Selçuklu celi sülüsü
Ölçüleri : 170 x 42 cm
Ahşap Cinsi : Abanoz

Dönemi : Anadolu Selçuklu /12. yy
Bulunduğu Yer : Ankara Etnografya Müzesi /Env. No: 28574
Eserin Metni :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٢ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ٣ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ٤ إِيَّاكَ نَعْبُدُ
وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ٥ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ٦ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ٧

Okunuşu : *Bismillâhi 'r-Rahmâni 'r-Rahîm. Elhamdü lillâhi....veladdâllîn.*

Anlamı :

- 1- Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
- 2- Hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.
- 3- O, Rahmândır ve Rahîmdir.
- 4- Ceza gününün mâlikidir.
- 5- (Rabbimiz!) Ancak Sana kulluk ederiz ve yalnız Senden medet umarız.
- 6- Bize doğru yolu göster.
- 7- Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğu kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil! Âmin.

Diğer Özellikleri : Kapı kanatlarının dış bordürünü çevreleyen yazıda Fâtîha Sûresine yer verilmiştir.

Sol kanatta doğru yazılışı الْمَغْضُوبِ olan kelimedede ض harfi yerine ذ harfi kullanılmıştır.

Resim 23.a. Aksaray Ulu Camii Minber kapısı yazı detayı

Minber kapısı ahşap malzemedен dikdörtgen formlu iki kanatlı olarak tasarlanmıştır. Kanatlar oyma tekniği ile oluşturulmuş, tezyini unsurlar ile üç bordüre bölünmüştür. En dış bordürde bitkisel motifli zeminde sülüs hat yer almaktadır. Kapının sağ kanadındaki yazıların üzerindeki yıldızlar kısmen, sol kanattakiler ise tamamen silinmiştir.

Ortadaki bordürler; çeşitli bitkisel motifli üçgen, beşgen şekiller ile künde kari tekniğine benzer şekilde oluşturulmuştur. En içteki bordürlerde ise yaprak, palmet ve çiçeklerden oluşan bitkisel motifler görülmektedir.

Kapının kanatlarını çevreleyen dış bordür, kapı binisi, tokmak ve kilit kısımları noksandır. Eser üzerinde çeşitli aşınmalar, kırık, çatlaklar ve kurt yeniği izlerine rastlanmaktadır

Resim 24. Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii kapısı
(Ankara Etnografya Müzesi/Env. No: 11968)

KATALOG NO : 24

- Eserin Adı** : Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii kapısı
Yazı Türü : Selçuklu celî sülüsü
Ölçüleri : 173 x 90 cm
Ahşap Cinsi : Ceviz
Dönemi : Anadolu Selçuklu/13. yy.
Bulunduğu Yer : Ankara Etnografya Müzesi/Env. No: 11968 (Topkapı Sarayı Müzesinden devren)

Eserin Metni :

عمر هذا المسجد المباركة الحاج حسن غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين

Okunuşu : *Ammarâ hâza'l mescid-el-mübârek-el-Hac Hasan ğaferallâhu lehû ve li-vâlideyye vel cemî'il müslimîn.*

Anlamı : “Bu mübarek mescidi Hacı Hasan yaptırmıştır/Allah ona anne ve babası ile bütün müslümanlara mağfiret etsin” şeklinde Türkçe’ye tercüme edilmiştir. Bu kitabeye dayanarak yapının banisinin Hacı Hasan olduğu sonucuna varılmaktadır.³⁸

Diğer Özellikleri : Kapı tek kanatlı olup üzerinde tam ortadan bir kesik, üstte 9x2 cm ile solda 13x3 cm lik bir alanın eksikliği göze çarpmaktadır. Ayrıca kapı üzerinde kurt yeniği izleri, çatlaklar ve deliklere rastlanmakta, kapı tokmağı ve kilit kısmının olmadığı görülmektedir.

Esere teyzini açıdan bakıldığında kapı orta hattında yer verilen madalyonun alt ve üstünde iki damla formunda, sağ ve solunda ise iki küçük rozetle bütünleştirilerek tezyini bir bordürle çevrelendiği görülmektedir. Madalyonun sağ ve sol üstüne konumlandırılmış iki aslan figürü işlenmiştir. Hemen üzerinde ise kitabeye yer verilmiştir. Madalyonun alt kısmında ise sekiz köşeli düzgün olmayan 5 adet dairesel forma yer

³⁸ Samime Kalenderoğlu, **Ankara Etnografya Müzesinde Bulunan 13. Yüzyıl Selçuklu Dönemi Ahsap Kapı Süslemeleri**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2006, s. 66.

almaktadır. Müstakil tezyini bordür tüm kapıyı çevreleyerek üst kısımda bir kemer formunda sivri bir şekilde sonlandırılmıştır.

Resim 24.a. Ankara Hacı Hasan (Öğle) Camii kapısı kitâbesi
(Ankara Etnografya Müzesi / Env. No: 11968)

3.3. ESERLERİN HAT SANATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tez kapsamında incelenen eserlerde daha çok âyet ve hadislerle karşılaşmakla birlikte, kelâm-ı kibarlar ve eseri meydana getiren kişiler hakkında bilgilere de yer verildiği tespit edilmiştir.

Tespit ve tedkîk edilen eserlerde âyet olarak Âl-i İmran Sûresi/17-19. âyetleri, Bakara Sûresi/127. âyeti, Bakara Sûresi/255. âyeti (Âyet el-Kürsi), Cin Sûresi/18. âyeti, Fâtır Sûresi/15-17. âyetleri, Fâtiha Sûresi, Saff Sûresi/13. âyeti ve Zümer Sûresi/73. âyetin öne çıktığı görülmektedir.

Hadis-i Şeriflerin işlendiği eserlerde ise; daha çok namaz, zekat, ihlas, ömür ve ölümle ilgili konulara değinilmiştir.

Eserlerde hat çeşidi olarak ağırlıkta Selçuklu celî sülüsü olup, kûfi, mak'ûlî kompozisyonlar da söz konusu olabilmektedir.

Resim 25. Sivrihisar Ulu Camii minber kapısı sol pervazı yazı detayı

Resim 26. Eşrefoğlu Camii minber kapısı sol pervazı yazı detayı

Resim 27. Ahi Şerefeddin sandukası taç kısmı yazı

Resim 25, 26 ve 27’de hat detaylarıyla gündeme getirilen ahşap ahşap kitabelerin üçünde de aynı ayet(Âyet el-Kürsi diye bilinen Bakara Sûresi/255. âyet) konu edinilmiştir.

Resim 25’teki eser 13. yüzyılın ilk yarısına, Resim 26’daki eser aynı yüzyılın sonuna, Resim 27’deki eser ise 14. yüzyılının ortasına aittir.

Ortalama yarım asırlık fark ile meydana getirilmiş bu eserlerin harf teşrifatındaki uyumu belirgin bir şekilde artmıştır. İlk örnekte çanaklı harfler daha yuvarlak olduğu görülmektedir. Dik harfler ise sonraki örneklerde daha uzun tutulmuştur.

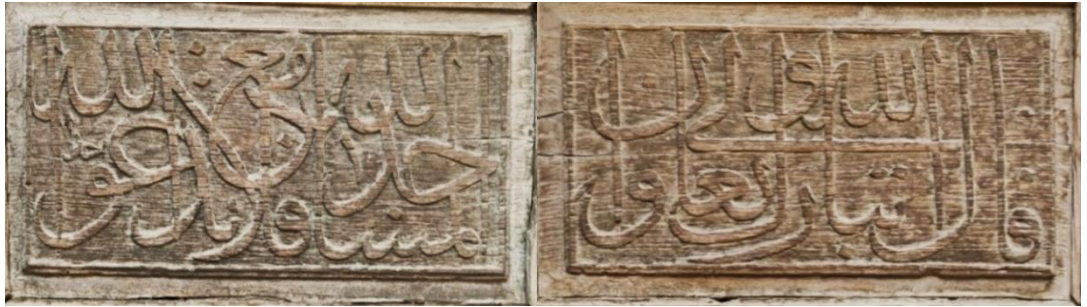
Tezyinî rumî motifleri 12. yüzyıla ait örneklerde çok daha yoğun kullanılmıştır. Sonraki dönem örneklerinde yazı daha sade istiflenmiştir.

Resim 28. Sivrihisar Ulu Camii kapı kitabesi

Resim 29. Afyonkarahisar Salar Kasabası Eski Camii kapı kitabesi

Resim 30. İsfahan Cuma Camii kapısı kitabesi

Resim 28, 29 ve 30'da konu edinilen eserlerde Cin Sûresi/18. âyeti yer almaktadır. Resim 28'de gündeme getirilen eser 13. yüzyılın ilk yarısına, Resim

29'daki aynı yüzyılın sonuna ve Resim 30'daki ise 16-17. yüzyıla aittir. 13. yüzyıl eserlerinde çanaklı harflerin daha yuvarlak kavisli olduğu, ileri dönemde ise daha eğimli ve düz başlayıp uç kısmına doğru yuvarlak devam ettiği görülmektedir. Zülfeler de ilk döneme göre daha dik ve uzundur.

SONUÇ

Bu çalışmada Anadolu Selçuklu Dönemi mimarîsinden günümüze kadar ulaşmış nadide yapılar yerinde incelenmiştir. Hat sanatında Selçuklu celî sülüsünün taşa mahkuk en güzel örneklerinin yanısıra, söz konusu dönemin ahşap mimarî unsurlarında hat sanatının ağaca oyma yöntemi ile işlenmiş güzel örnekleride görülmektedir. Ahşabın ömrü ve işlenebilirliği değerlendirildiğinde doğru tekniklerle meydana getirilen bu eserlerin taşa işlenmiş eserler gibi günümüze kadar ulaşabildiği tespit edilmiştir. Bazı eserlerde ise çatlak ve kurt yeniği izlerine rastlanmış olup, ağacın oyma tekniğine göre doğru yönde kullanılmaması ve yanlış zamanda kesimi yapılan ağaç tercihlerinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Bu sebeple aşınmaların bazılarının eserin meydana getirildiği döneme ait olabileceği de düşünülmektedir.

Yazının işlendiği zemin açısından aynı döneme ait eserler taşa ve ağaca işlenen hatlar olarak mukayese edildiğinde ise bir takım farklılıklardan bahsetmek gerekir. Sertlik derecesi sebebiyle taşın şekil alması, harf anatomisinin daha düzgün meydana çıkarılması için ahşap zemine nispetle daha uygundur. Ahşap eserlerde ise zemin daha yumuşak olması sebebiyle harf anatomisinde bozulmaların daha fazla olduğu görülmektedir.

Korumaya alınan eserlerin mimarîde yerine tekrar bir replikası konulduğunda, usül teknik ve malzemesine uygun yapılmadığı bazı örnekler tespit edilmiştir. Bu durum ise mimarî yapının bütünlüğü açısından yapay bir görünüm sunmaktadır. Bu sebeple eserin meydana getirildiği tarihte tasarlanan uyumdan uzaklaşılırdıkça bozulmalar ve tahribat söz konusudur diyebiliriz.

Ahşap malzemeyi mimarîde sıcak bir unsur olarak nitelendirebiliriz. Rengi itibarıyla yapıda tamamlayıcı olarak rol almaktadır. Dolayısıyla geçmişteki

örneklerden esinlenerek ahşap oymacılığında hat sanatının gerek eser restorasyonlarının doğru yapılabilmesi ve gerekse günümüz mimarisinde hat sanatının tekâmülünün günümüze ulaşmış haliyle geleneksel çeşitli oyma teknikleri kullanılarak tekrar kazandırılması, bu açığın kapatılması ve mimarîde tekrar canlandırılması önem arz etmektedir.

Müzelerde koruma altına alınan eserlerin envanter kayıtlarında, eser bilgisi hakkında daha çok tezyini unsur değerlendirilmesi yapılmış olup, eserin kitabesine dair fikir ve beyanlarda bulunabilecek, alana vakıf yeterli sayıda uzman olmaması hasebiyle bir çok eserin envanter kayıtlarında hat ibareleri noksan bırakılmış ya da metine doğru şekilde yer verilmediği görülmüştür. Bu çalışmada kitabelerin okunabilirliği ölçüsünde esere dair açıklama metinlerinde kitabelerin deşifrelerine de yer verilmiştir.

Daha önce ayrı ayrı çalışmalarda bahsi geçen eserler bu tezin kapsamında bir arada incelemiştir. Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi'ne ait toplam 24 ahşap hat eseri incelenmiş ve tasnif edilerek bir araya getirilmiştir.

Hat tarihi bakımından döneminin yazı çeşidinde ne gibi belirgin özellikler ve farklılıklar olduğu hususunda eserler mukayese edilerek incelenmiştir.

Şüphesiz ahşaba geçirilen metin kamyş kalemle ortaya konulmuş bir hat eseriyle tamamen aynı değildir. Bununla birlikte Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nde ahşaba işlenmiş hat örneklerinin, hat sanatının gelişim sürecini gözlemlemek adına da ayrı bir değer taşıdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ASLANAPA Oktay, **Anadolu'da İlk Türk Mimarisi**, Atatürk kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1991.
- ASLANAPA Oktay, **Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı**, MEB, Ankara 1997.
- AKGÜL Kafiye Özlem, **Ankara Arslanhane ve Ankara Alâeddin Camii Minber Süslemeleri**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1992.
- ARSEVEN Celâl Esad, **Türk Sanatı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1973.
- ARSEVEN Celâl Esad, **Sanat Ansiklopedisi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.
- CEZAR Mustafa, **Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık**, İş Bankası Kültür Yayınları, I. Baskı, İstanbul 1977.
- ÇETİNTAŞ Özgür, **13.Yüzyıl Anadolu Selçuklu Mimarîsinde Selçuklu Sülüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, S. Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2017.
- ÇINAR Oktay, **Ankara Etnografya Müzesinin Teşhirindeki Ahşap Eserler**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2011.
- ERKEN Sabih, **Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler I**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1983.
- KARPUZ Haşim, **Türk Kültür Varlıkları Envanteri 42/Konya**, Ankara 2009.
- KALENDEROĞLU Samime, **Ankara Etnografya Müzesinde Bulunan 13. Yüzyıl Selçuklu Dönemi Ahşap Kapı Süslemeleri**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2006.
- KERAMETLİ Can, **Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar**, Türk Etnografya Dergisi, sy. 4, Ankara 1956, s. 5-13.
- KONYALI İbrahim Hakkı, **Ankara Camileri**, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1978.
- KONYALI İbrahim Hakkı, **Abideleri Ve Kitabeleri ile Konya Tarihi**, Yeni Kitap Basımevi, Konya 1964.

ORAL M. Zeki, “Anadolu’da San’at Değeri Olan Ahşap Minberler, Kitabeler ve Tarihçeleri”, **Vakıflar Dergisi**, sy. 5, Ankara 1962.

ÖGEL Bahaeddin, **Selçuklu Devri Anadolu Ağaç İşçiliği Hakkında Notlar**, AÜ İlâhiyat Fakültesi Yıllık Araştırmalar Dergisi, c. I, Ankara 1957, s. 199-236.

ÖNEY Gönül, **Ankara Arslanhane Camii**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990

ÖNEY Gönül, **Anadolu Selçuklu Mimarî Süslemesi ve El Sanatları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1992.

ÖNEY Gönül, **Anadolu’da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Yıllığı, c. III, İstanbul (1969-70), s. 135-149.

ÖZTAP Mukaddes, **Ankara Ahi Elvan Camii ve Alaaddin Camii Ahşap Süslemeleri Üzerine Bir Araştırma**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.

YETKİN Suut Kemal, **İslâm Mimarîsi**, Ankara 1965.

YETKİN Suut Kemal, **İslâm Ülkelerinde Sanat**, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.

YÜCEL Erdem, **Selçuklu Ağaç İşçiliği**, Sanat Dünyamız, sy. 4, İstanbul 1975, s. 2-10.

Url-1 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/393475>

Url-2 <https://islamansiklopedisi.org.tr/kursi>

Url-3 <https://islamansiklopedisi.org.tr/mihrap>

Url-4 <https://islamansiklopedisi.org.tr/minber#1>

Url-5 <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Cin-suresi/5465/18-ayet-tefsiri>

Url-6 <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Bakara-suresi/134/127-129-ayet-tefsiri>

Url-7 <https://islamansiklopedisi.org.tr/alaeddin-camii--konya>

Afyonkarahisar Müzesi

Ankara Etnografya Müzesi

İnce Minare Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi

Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi

Sahib Ata Vakıf Müzesi

Vakıflar Genel Müdürlüğü

EKLER

Konya Beyhekim Mescidi kapısı sağ kanat kitabesi

Konya Beyhekim Mescidi kapısı sol kanat kitabesi

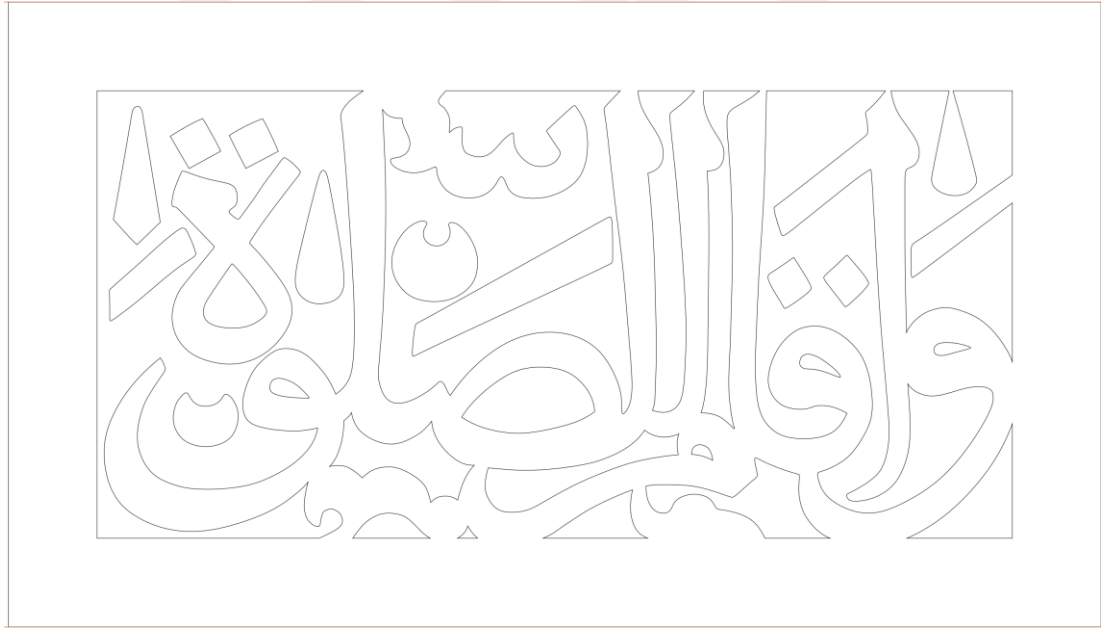
Konya Beyhekim Mescidi kapısı sağ kanat kitabesi

Konya Beyhekim Mescidi kapısı sol kanat kitabesi

Konya Beyhekim Mescidi kapısı sağ kanat kitabesi çizimi

Konya Beyhekim Mescidi kapısı sol kanat kitabesi